JOULU

1939

HELSINGIN MEIJERI O.Y.

KONTTORI 72974 * MEIJERI 71955 * 3:s LINJA 24

ISÄNMAAN JOULU

IKL-lehden JOULUNUMERO

Toimittanut: V. M. HAAPANEN

Julkaisija: ISÄNMAALLISEN KANSANLIIKKEEN KANNATUSYHDISTYS r. y.

VALO LOISTAA

Jouluyönä tämä valo ilmestyi, mutta niin halvassa paikassa kuin tallin oljilla Betlehemissä. Senvuoksi tämä valo jäi näkemättä tämän maailman korkeilla kukkuloilla olevilta. Vain halvat paimenet, jotka yössä yksinänsä valvoivat ja vartioivat laumaansa, saivat aavistuksen tästä valosta kun heidän ympärillään syttyi Herran kirkkaus ja tietäjät Itämailta, jotka tähden johtamina kulkivat kumartamaan maailman valoa. Eivätkä sittenkään synnin sokaisemat ihmisraukat tunteneet tätä valoa, kun heidän keskellänsä jo vaelsi Hän, joka sanoi: *Minä olen maailman valo* (Joh. 8: 12).

Vain piskuinen oli se opetuslasten joukko, joka näki Vapahtajassa sen valkeuden, jonka Jumala lähetti loistamaan kuoleman varjon maassa vaeltaville ihmisille. Näiden harvojen tulkkina esiintyy Herran opetuslapsi Johannes, joka sanoo: "*Me katselimme Hänen kirkkauttansa, senkaltaista kirkkautta kuin ainokaisella Pojalla on Isältä; ja Hän oli täynnä armoa ja totuutta* (Joh. 1: 14).

Tämä valo loistaa vielä nytkin kuoleman varjon maassa. Jos koskaan kuoleman peloittavat varjot ovat häälyneet ihmiskunnan yllä, niin tänä aikana ne sitä tekevät. Tulipunainen ratsu karkaa yli ihmiskunnan ja sen selässä istujalle on annettu valta ottaa rauha pois maasta (Ilm. 6: 4). Lukemattomien silmien yli laskeutuu sotakentällä kuoleman varjo.

Mutta meidän jokaisen elämä on elämää kuoleman varjojen keskellä. Ei ole ihme, että kuolemaa sanotaan kauhujen kuninkaaksi, sillä jokaisen elävän olennon otsalle se painaa kauhua herättävän sinettinsä. Kuoleman varjo laskeutuu meidän jokaisen ylitsemme ja terveytemme päivinä ja viimeisessä sodassa me joudumme vaeltamaan yksin näiden varjojen keskellä ijäisyyden yöhön.

Ja kuitenkin tämän kammottavan todellisuuden edessä kuuluu tänäkin jouluna totuuden sana: "*Kansa, joka pimeydessä vaeltaa näkee suuren valkeuden, jotka asuvat kuoleman varjon maassa niille loistaa valkeus.*" Mutta missä tämän läpinäkemättömän pimeyden ja kuoleman varjojen keskellä on se kansa, jonka ylitse loistaa ihmeellinen valkeus?

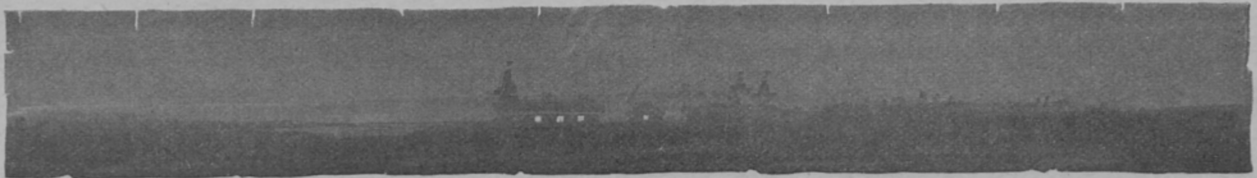

PIMEYDESSÄ

Tosin tänäkin aikana on vähän niitä, jotka rakastavat tätä valoa. Ihmisraukkain suuri enemmistö vihaa sitä "sillä jokainen, joka pahaa tekee, vihaa valkeutta eikä tule valkeuteen, ettei hänen tekojansa nuhdeltaisi." (Joh. 3: 20). Tämän vuoksi tahtoi Israelin kansakin sammuttaa keskellään olevan valon ja naulita sen ristille. Ristinpuulla tämä valo leimahti kuitenkin kirkkaimpaan liekkiinsä loistaen läpi aikojen niille, jotka haparoivat valoa kohti synnin yössä.

Läpi aikojen on ollut Herralla oma kansansa, jolle on valo koittanut sielun vapistessa synnin varjojen keskellä. Lukematon on sittenkin niiden joukko, jotka kuoleman kauhujen keskellä ovat nähneet Herran kirkkauden ja sen johtamana tulleet autetuiksi kuoleman mustan virran poikki. — Haavoittunutta sotilasta kannettiin syyspimeässä yössä paareilla taistelukentältä. Syyssade valui virtanaan, polku kulki synkän metsän lävitse eivätkä kantajat olisi osanneet askeltakaan eteenpäin ellei eräs sotilaista olisi kävellyt edellä lyhty kädessä. Äkkiä kantajat pysähtyivät, haavoittunut sotilas kuiskasi jotakin paksujen peittojen alta. Hänen toverinsa kuulivat sanat: "Voi ääretöntä kirkkautta, voi ääretöntä kirkkautta!" Sotilaat poistivat tällöin peiton haavoittuneen kasvoilta. Lyhdyn valossa he näkivät, että haavoittuneesta oli jo henki paennut, mutta hänen kasvoillaan lepäsi syvä rauha.

Tänäkin jouluna valo loistaa pimeydessä. Mutta tänäkin jouluna sitä valoa ikävöivät vain ne, joita hengellinen kuolemansa painaa. Kuulutko Sinä, jonka silmät kulkevat näitä rivejä pitkin, niihin? Ovatko sisälliset tai ulkonaiset ahdistukset painamassa Sinua Herraa kohti, vaan harhailetko niin syvällä synnin varjojen keskellä, että uskallat tällaisenakin aikana kiiruhtaa kepein askelin ijäisyyttä kohti!

Kun kaikki muut valot sammuvat ihmisen kohdalla kuoleman porteilla, voi yksin tämä valo valaista ijäisyysmatkan. Senvuoksi ei kannattaisi tätä valoa karttaa maailman virvatulien keskellä vaeltavain ihmisraukkain. Voi Suomenkin kansaa, jos se tätä valoa väistää vielä nytkin kun se jo selvästi näkee niiden valojen sammuvan kohdallansa, jotka ovat kotoisin tästä maailmasta!

Kansakunnan voima

Mietelmiä ankaran ajan jouluksi

Kun on puhe kansakunnan voimasta, kääntyy jokaisen huomio aivan itsestään ja ensisijassa a s e i s i i n.

Emmekä pääse tämän talven jouluna niitä ajattelemasta. Sillä me tiedämme, että erityisesti nykyisessä asemassamme ne ovat erittäin tärkeitä. Ellei meillä olisi ollut niitä ja elleivät ne joka päivä karttuisi, niin olisimme olleet neuvottelupöydän ääressä kovin arat. Pakko — maailman pakko sellaisena kuin tämä maailma nyt kerta kaikkiaan on — olisi sen arkuuden määrännyt. Ja jos varustautumisestamme olisi jo kyllin ajoissa huodehdittu, niin . . .

Ei kristillisyyskään ole mitään ilmassa leijailevaa haihattelua, missä tämän jumalattoman maailman kovat lait saatettaisiin unohtaa. Betlehemin paimenet olivat Israelin lupausta odottavaa ja siihen luottavaa kansaa. Kyllä he tiesivät, että taivaan Jumala voi suojella heidän karjalaumansa sekä petoja että ryösteleviä beduineja vastaan. Mutta silti olivat he aseistetut kaikilla sen ajan taisteluaseilla. Eikä se estänyt Jumalan kirkkautta ilmestymästä heille — ensimmäiseksi — —. Elävimmät kristitytkään eivät ole otetut pois maailmasta, vaan jätetyt siihen ja sen ehtoihin. Niinkuin he tarvitsevat vaatetta verhokseen kylmää vastaan, vaikka Jumala kyllä voisi heidät pakkaselta pelastaa, niin he myös tarvitsevat aseita niitä vastaan, jotka eivät uhkaa vain heidän henkeään, jonka he turvallisesti jättävät Jumalalle, vaan myös heidän lapsiaan, kotiaan — niin kirkkoaankin — —. Haihattelijain, jotka kieltävät kristityltä asepalveluksen oikeuden, sopisi kerran perinpohjin ajatella, mitä apostoli Paavali mahtanee tarkoittaa sillä, joka toistaiseksi estää anttikristuksen ilmenemisen.

Mutta aseet eivät ole sittenkään ainoat, joissa kansakunnan voima ilmenee. Jos se ilmenisi vain niissä, niin jouduttaisiin ennemmin tai myöhemmin tilanteeseen, missä miekkaan tarttuva hukkuu miekkaan. Suuret asekansat, jotka aina ja kuin huvikseen ovat kalistelleet miekkojaan, ovat hukkuneet — ja hukkuvat vieläkin — varmasti.

Tarvitaan *yksimielisyyttä*. Semmoista yksimielisyyttä, joka halusta eikä vain komennosta tietää tehtävänsä kansakunnan vaaran hetkenä. Ja joka tekee sen tehtävänsä nurkumatta, toiselle lykkäämättä mitään sellaista, mitä itse voi tehdä. Tämmöinen yksimielisyys ei ole meidän tehtävissämme. Voimme muodostella sille edellytyksiä ja mahdollisuuksia. Mutta yksi henki ja yksi mieli ovat, jos ne ovat todellisuutta, kansakunnalle lahjaa ylhäältä, niinkuin kaikki hyvät annit.

Niin se on tullut meillekin — —, nyt vasten kaikkea ajatusta, vaikka ei suinkaan valmistamatta —. Siksi se on ihmettä silmissämme.

Kolmas asia, missä piilee kansakunnan voima vaikeana hetkenä, kun sitä ja sen elämänmuotoa vastaan suunnitellaan ilkeäjuonisia hankkeita, on varmuus *asiamme oikeudesta*.

Ehdoton varmuus. Eikä vain sellainen runollisesti tekaistu lauselmien varmuus. Jokainen kansa joutuessaan sotaan toitottaa asiansa oikeutta. ”Me sodimme oikean asian puolesta, vastustajat ovat ehdottomasti väärässä.” Semmoista julistusta tarvitaan. Se, että kaikki taistelevat puolet toitottavat asiansa oikeutta, on parhaana osoituksena siitä, miten tavattoman tärkeätä sotivalle kansalle on se, että se saadaan luottamaan asiansa oikeuteen. Sillä jos siitä syntyy pikkuisenkaan epäilystä kansakunnan keskuudessa, luhistuu kaikki — yksimielisyys ensimmäisenä, ja sen mukana todellinen taistelutahto. Silloin muodostuu sotajoukosta totisinta tykinruokaa, joka seisoo aseissa tyytymättömänä ja masentuneena. On se merkillistä, että jumalankieltäjätkin masentuvat, jos alkavat epäillä asian oikeutta. Mitä heidän tarvitsisi masentua. Sillä kun ei kerran ole Jumalaa, niin mitä silloin merkitsevät oikeus ja vääryys. On vain sokeaa voimainmittelyä, väkivallan riemukulkua. Taistelipa sitä silloin minkä asian puolesta tahansa — — —.

Kansakunnallamme on onnellinen tilanne sentähden, että meidän ei ensinkään tarvitse todistella asiamme oikeutta eikä edes toitottaa sitä. Se on niin itsestään selvää. Ja se on *ehdotonta*. Me emme ole keneltäkään mitään vaatineet. Rajojemme äärissä ei asu kansaa, joka ei kuuluisi meidän kansakuntaamme ja johon vieraalla olisi veren oikeus ja meillä vain rajaviivan oikeus. Ei — jokainen kappale rajalla on suomalaista maata — ammoisista ajoista asti. Vieläpä se kaupunki, jonka muka turvaksi meiltä vaaditaan luovutuksia, on rakennettu suomalaiselle maalle ja suurimmaksi osaksi suomalaisten väkivalloin käytetyillä voimilla. Mutta me emme siitäkään ole valittaneet. Me vain puolustamme omaamme, johon vieraan ei kuulu mitään — ei kaukaisimmallakaan oikeuden muodolla.

Seisomme lujalla pohjalla. Ja se on *voimaa*. Jo yksistään se.

Viimeksi, mutta ei suinkaan vähäpätöisemmin. Päinvastoin, tämä on sittenkin tärkeintä.

Kansakunnan voiman koko pohja itse voima sellaisenaan, murtamaton, jonka edessä helvetin portitkin murtuvat se on *elävä Jumalanpelko*. Totinen, vakaa ja nöyrä. Ei runon v. Döbelnin—Runebergin, vanhan puutarhurin — pöyhkeä näytteleminen muka ”veljensä” edessä, jonka nähden ei tarvitse kumarrella. Ei, vaan se, missä kansakunnan hurskaat huutavat: me emme rukoile Sinua luottaen omaan vanhurskauteemme, vaan Sinun suureen laupeuteesi, meille osoittamiisi hyviin töihin, ja Poikaasi Jeesukseen Kristukseen. Asiamme on oikea, mutta, jos Sinä, Herra et puolellamme seiso, niin me olemme vain kuin tuulenhenkäystä kaikkine aseinemme ja yksimielisyyksinemme. Nämä tällaiset rukoilijat ovat niitä Mooseksia, joiden käsivarsien ylhäällä olosta taistelutannerten voitot riippuvat — loppujen lopuksi.

Niitäkin runoilijoita meillä on. Onko kylliksi, onko jokaisessa kodissa, mistä miehiä on siellä jossakin? Onko kaikissa kirkoissa? Monet kirkot ovat liian suuria itse semmoisenakin ahdistuksen aikana, kuin meillä nyt on.

Siksi, jouluna, pimeän hetken jouluna, rukoilkaamme itse kukin seurakuntamme virsikirjan rukousta — sen jokaisessa kohdassa:

> Sun armopäiväs auringon
> suo paistaa meille Suomen,
> vie voimattomat voittohon
> ja siunaa kansan huomen.
> Pois poista *mielten jää ja yö*
> ja anna armos koittaa,
> oi Herra, siunaa kansan työ
> ja anna voimas voittaa.

K. R. Kares.

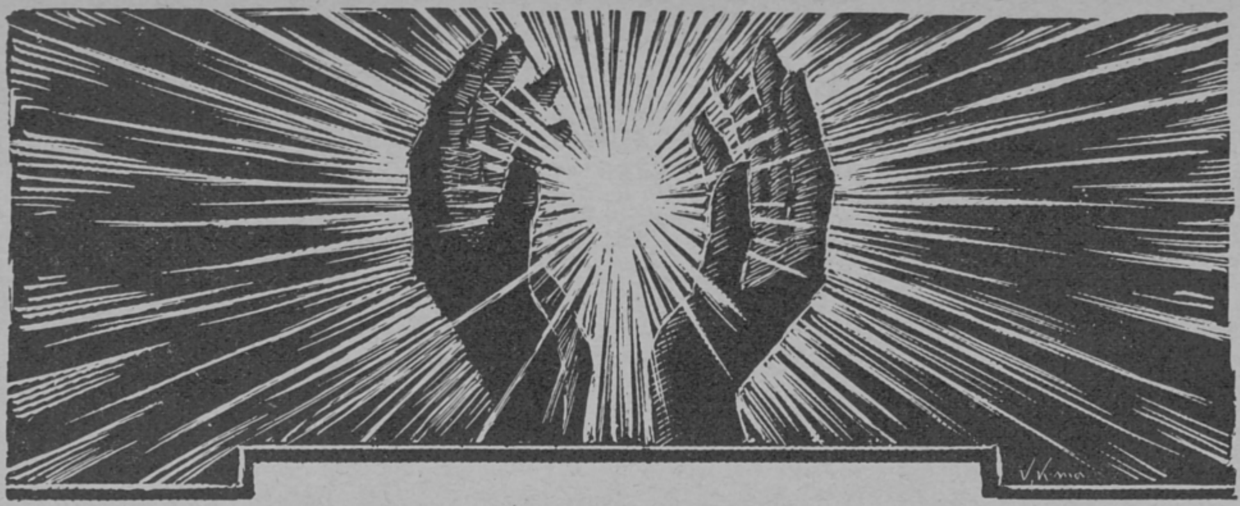

LESKEN ROPO

Elämme suurta koettelemuksen aikaa. Nyt kirjoitetaan Suomen kansan historiaa. Minkälainen se historian lehti tulee olemaan nyt kysymyksessäolevalta ajalta, sitä on vaikea mennä edeltäpäin ennustelemaan, mutta jos kansamme pysyy sillä uhrivalmiuden tiellä, jota se on kulkenut näinä päivinä, saamme olla varmoja, että se kulkee parempaa ja valoisampaa tulevaisuutta kohti, vaikka tie kulkisikin kärsimysten kautta.

Olemme nähneet eri puolueryhmien löytävän toisensa suurissa kansallisissa kysymyksissä tunnuksin: ”Kaikki isänmaan puolesta!” Ei nyt kysytä oletko talonpoika, työmies, oletko virkamies tai liikkeenharjoittaja. Nyt kysytään meiltä kaikilta: Onko meillä suomalaisen miehen kuntoa ja esi-isiltämme perittyä uhrivalmiuden henkeä.

Kauniita kuvia uhrivalmiudestamme olemme näitten syksyisten viikkojen aikana saaneet nähdä ja erääseen kauneimmista tahtoisin tässä lukijoitten huomion kiinnittää.

Puolustuslaitoksemme eri osastot ovat joutuneet koko kansamme huolenpidon kohteeksi. Sanomalehdistä olemme päivittäin saaneet lukea, mitenkä eri yhtymät ja yksityiset kansalaiset tukevat puolustuslaitostamme lahjoituksillaan, monet miljoonankin markan määrällä. Tämä on suurta ja kaunista, mutta me näemme samalla lahjoituksia, joista summan suuruudesta riippumatta voi sanoa, että ne ovat suurinta ja kauneinta mitä isänmaalle voidaan antaa.

Helsingin Suojeluskuntapiirin esikuntaan tuli viimeksimainitunlainen lahjoittaja. Hän oli köyhä leskivaimo. (Nimi jääköön mainitsematta vaikka onkin muistissa.) Hänkin tahtoi kantaa lahjansa isänmaan alttarille. Avatessaan pakettiansa puheli vaimo itsekseen: ”Minulla ei muuta ole kuin nämä kuusi hopeista ruokalusikkaa. Olen ne monet kerrat vienyt panttilaitokseen ja sillätavalla nämä lusikat ovat olleet pelastuksenani taloudellisissa ahdingoissa. Kun nyt isänmaa on joutunut suureen ahdinkotilaan, niin ajattelin minäkin olla mukana auttamassa ja kun nämä nyt ovat hallussani eikä minulla mitään muuta omaisuutta ole kuin nämä lusikat, niin tahtoisin nämä luovuttaa maan puolustuksen hyväksi.”

Kumpi on suurempi lahjoittaja, yhtymäkö, joka omistaa ehkä sata miljoonaa markkaa ja lahjoittaa yhden miljoonan, vaiko edellämainittu köyhä leski? — Jos pyrimme tähän kysymykseen vastaamaan isänmaan kasvojen edessä on vain yksi vastaus mahdollinen: Viimeksimainittu on suurempi lahjoittaja. Hän lahjoitti kaiken mitä hänellä oli. Se oli lahja, jota ei voida rahassa mitata. Se oli oikea ”lesken ropo”.

Kun me vanhat rintamamiehet näemme näin suurta uhrimieltä, näemme koko kansamme puolustustahtoisena ja ehjänä, niin me kiitämme Jumalaa ja koettelemustenkin keskellä uskomme kansamme suureen tulevaisuuteen, — ei omaan voimaamme luottaen vaan siihen, että Jumala viisaudessaan kuljettaa meitä sitä tietä, jonka hän on meille määrännyt.

Iisakki Nikkola

SUOMEN JOULU 1939

Tänä jouluna ovat monet perheet hajalla ja niiden huoltajat kotejaankin tärkeimmillä paikoillaan turvaamassa isänmaamme riippumattomuutta ja vapautta. Tänä kohtalokkaana jouluna on vastaisten sukupolvien onnellinen tulevaisuus uskottu niiden miesten käsiin, jotka nyt rajojamme suojaavat. Ankarana aikana on Suomen kansa ensi kerran itsenäisyytensä vuosina esiintynyt päättävän lujana ja *yksimielisenä*. Mutta kysymyksessä onkin ollut tärkein ja kallein, mitä meillä on — vapautemme.

Vaikeat onnettomien yhteensattumien aiheuttamat alkujaksot vapautemme syntymäaikoina ja kansaa painavat nurjat sisäiset olot ovat tähän saakka estäneet kansaamme yksimielisenä kokoontumasta isiemme maata puolustamaan. Suomalaisen luonteelle ominaisella pitkävihaisuudella ovat nekin kaunaa kantaen toisilleen murjotelleet, jotka pohjimmaltaan yksilöinä ovat kunnioittaneet toistensa taisteluissa karaistunutta miehen mieltä. Niinpä omalla tahollaan rintamamiehet, jotka sisimmässään ovat myöntäneet vuoden 1918 tapahtumat suurimmaksi sisäiseksi onnettomuudeksemme vuosisatoihin — siitä huolimatta, että tämä vuosi raskaiden uhrien jälkeen toi maallemme vapauden — eivät tähän aikaan saakka ole olleet valmiit vilpittömään sovintoon niiden samaa lihaa ja verta olevien maamiestensä kanssa, jotka eivät käsittäneet tekojensa seurauksia maalle kokonaisuutena katsoen.

Myös kansallista eheyttä toivoneet ja sen välttämättömyyttä julistaneet suomalaiset olivat jo menettämäisillään uskonsa tähän kansaan ja sen tulevaisuuteen. Sillä aikaisemmin ei merkkejä näkynyt siitä, että yleisesti käsitettäisiin tämän maan pelastumisen riippuvan vaaran päivinä vain yksimielisestä lujasta päättäväisyydestä turvautua miekkaamme — omaan armeijaamme — silloin kun muut keinot osoittautuisivat turhiksi isiemme maan vapauden säilyttämiseksi.

Mutta kansamme osoittautui sittenkin perusolemukseltaan paremmaksi kuin mitä rohkeimmatkaan saattoivat toivoa. Korupuheitta ja vaiteliaan päättäväisenä se virtasi lippujen alle. Sen vuosisatojen sodissa ja ahdingoissa karaistu kantaominaisuus ponnistautui esiin arkipäivän riitojen ja huolien alta. Se ei suostunut tinkimään tuumaakaan itsenäisyydestään ja tämä järkkymättömyys antoi voimaa ja lujuutta myös niille, joiden tehtävä oli vastata peräsimestä.

Koko maailma hätkähti. Suomalaiset eivät — vastoin eräiden odotuksia — aikoneet antaa periksi suurenkaan ylivoiman edessä. Niin ystävien kuin vihollisten oli pakko myöntää, että näinä sotaisina aikoina, jolloin häviöön olivat joutuneet jo monet sisäisesti heikot, eripuraiset ja ryhdittömät kansat — suomalaiset ymmärsivät valita ainoan oikean asenteen, — jolle ei vain nykyaika vaan myös lahjomaton historia vielä vuosisatojen jälkeen antaa arvoa — kun he tarttuivat kivääriin maataan puolustaakseen.

Ankarat tähdet tuikkivat nyt Pohjolan taivaan yllä. Lukemattomissa kodeissa vallitsee tavanmukaisen jouluilon asemasta aavistus kohtalokkaasta ajasta, mikä on tulossa. Mutta sen kynnyksellä olemme saaneet lahjan, — suurimman joululahjan sitten vapautemme aamunkoiton. Olemme saaneet nähdä yksimielisen kansan. Olemme saaneet nähdä, miten se on jaksanut nousta sisäisen eripuraisuuden suosta. Voimme jälleen uskoa *tulevaisuuteen* silläkin uhalla, että tykkien jyrinä kaikuisi rajoillamme.

Tämä joululahjamme on velvoittava. Sitä ei ole annettu kansallemme vain pahojen päivien varalle jälleen unohdettavaksi kun paremmat ajat tulevat. Se velvoijaa jatkuvasti vastaisuudessa rakentamaan tätä maata ja erikoisesti muistamaan rakennustyössä niitä vähäosaisia, jotka vuoden 1918 kova kohtalo oli vähällä lopullisesti sulkea pois kansallisesta rintamasta. Mutta onneksi meille *kaikille* heräsi suomalainen työmies sittenkin *ajoissa* — tosin yhdennellätoista hetkellä. Nyt vaaditaan n.s. kansallisella taholla ymmärtämystä sen uhrin suuruudelle, minkä hän köyhyydessään ja vuoden 1918 taakka hartioillaan on antanut isänmaalleen.

„Yläpuolella sen mitä me ymmärrämme".

Joulu. Suloinen ja korkea talven pyhä. Lähenee meitä. Kotejamme. Tuopi ajatuksen tyvenestä levosta, kotoisist ayhdessäoloista, hiljaisista lumikentistä, jouluyön ihmeellisestä tähdestä, kynttilöistä, säteilevistä kirkoista, joissa palvellaan Häntä, joulun Herraa.

Ja kuitenkin se millaista oli ennen joulua on kuin jonkun läpäisemättömän takana.

Kotona — meidän kodeissamme, ei ole niinkuin oli. Joku — joitakin on poissa. Niin eivät jouluvalmistelutkaan tarkoita tällä kerralla omaa yksilöllistä joulun viettoa. Sen yläpuolella on jotakin, josta kaikki riippuu — *isänmaan kohtalo*. Isänmaa, tämä yhteinen kallis, uhanalainen on meillä ajatuksen esineenä.

Mutta sen rinnalla eroittamattomasti muuta. He, jotka lähtivät isänmaan asialle, ne, jotka ovat vartiopaikoillansa. Ajatus kiertää samaa: että vain heillä siellä kaukaisissa vartioissa olisi hyvä. Että he tuntisivat koko kansansa yhteisen kiitollisuuden ja rakkauden. Ja että he tietäisivät, ettei yhdenkään heidän kotinsa ja omaisensa ole unohdettuja jouluna. Heidän palveluksestansa meillä on maassa turvallisuuden tunne, miten lieneekään uhkaava rajantaus. Maassa, jossa miehet valvovat, on turvallista asua.

Vielä muuta. Meillä on, mikä koroittaa joulumme ulkonaisen uhan alla. Täällä on päästy sisäisesti toinen toistansa lähemmä. On tullut sellaista, mikä on työntänyt syrjään arkiset rajat. Vieraat eriharrastuksiset ihmiset sitoo yhteinen tunne ja sama mielensuuntaus. Millään valmistetuilla ja eri leireissä järjestetyillä ulkonaisilla menoilla, kokouksilla ja muilla sitä yhteyttä ei saada. Päinvastoin, ulkonainen yhteenjärjestely saattaa suurissa vaiheissa häiritä ja särkeä. Sillä se, mikä on yhteistä, se on yhä syvällä sydämen pohjalla, se on näkemätöntä, sillä ei ole vielä valmiita ulkonaisia muotoja.

Se syntyy kuitenkin — kansamme yhteys. Syntyy omasta voimastaan. Kansamme olemuksen ikihetteistä. Kasvaa yhteisen, raskaan huolen painosta. Se on syntynyt niitten miesten rinnasta, joilla on sama ja yksi osa: Seistä ja kestää tämän maan edestä, jos vaaditaan vaikka kuoleman edessä. Mutta sama kohtalonyhteys leviää heidän teostaan niihin tuhansiin, tuhansiin koteihin, joista he lähtivät. Se valtaa koko kansan. Ja silloin kaikki mikä ennen esti tuota yhteydentunnetta tuntemasta ja tunnustamasta voi kadota pois.

Kansanyhteys — Suomen suvun hengen- ja verenyhteys on syntymässä. Kun se kasvaa täyteen voimaansa, silloin tämä kansa kestää koetukset mitkä tahansa. Se elää ylösnousemustaan, olivatpa ulkonaiset olot vaikka kuinka vaikeat.

Näin ihmeellistä siunausta koetaan ihmismielissä tämän karun ja ankaran vuoden jouluna.

Emmekö näkisi siinä Jumalan ajatuksen toteutumuksen. Me ihmiset, jotka unelmoimme ja puhuimme kansan heräämisestä, kuinka toisin ja hankalasti me sen olisimme tehneet. Mutta Hän tuolla ylhäällä asettaa rakkaat meidän kodeistamme rajan aukealle vartiopaikalle ja puhuu heille siellä. Ja meidän, meidän kaikkien täytyy olla sielussamme mukana ja kuunnella. Ja ymmärtää, että niinä hetkinä me kansana elämme arvokkainta mitä voi olla ja että juuri silloin tämä kansa on myös pääsemässä Hänen tiellensä — Joulun Herran.

Lapualla, joulun alla 1939.

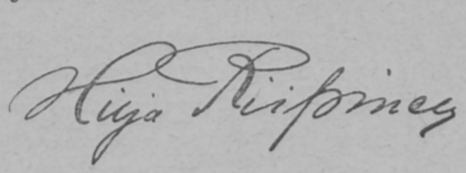

Vankkumaton peruskivi on nyt laskettu Suomen uudestaan luomiselle myös sisäisellä rakennustyöllä. Vain tällä pohjalla toimien me voimme oikealla tavalla ottaa vastaan suuren joululahjamme — *kansankokonaisuuden.*

Lämmittäköön niiden sydäntä, jotka talvisessa pakkasyössä kaukana kodeistaan vartiopaikoillaan valvovat tietoisuus siitä, että heidän takanaan viettää vuoden 1939 joulua yksimielinen kansallisesti vihdoinkin herännyt Suomen kansa.

Paavo Susitaival.

„Espanjan nainen ja Espanjan maa . . .

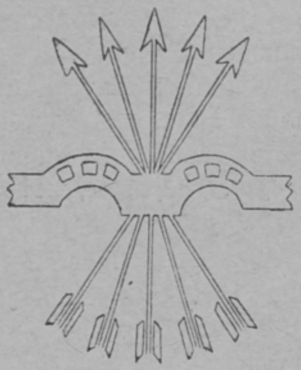

Nykyisen Espanjan tunnussanat;

Vain yhtä rakastamme:	ESPANJAA
Vain yksi on profeettamme:	JOSE ANTONIO
Vain yksi on johtajamme:	FRANCO
Meillä on vain yksi pyrkimys:	VOITTO
Vain yksi elämänmuoto:	VALLANKUMOUKSELLINEN
Vain yksi tunnusmerkki:	IES JA NUOLET
Vain yksi seurustelutapa:	TOVERUUS
Vain yhtä kaipaamme:	OIKEUDENMUKAISUUTTA
Vain yhtä oikeutta vaadimme:	VAPAUDEN OIKEUTTA
Vain yhtä valtakuntaa rakennamme:	NUORUUDEN
Vain yhden valtion tahdomme:	KANSALLIS-SYNDIKALISTISEN

Espanja, espanjatar! — Romanttinen mielikuva toisensa jälkeen nousee pohjoismaalaisen mieleen: tulikatse, tummasilmä, hehkuva ruusu sysimustassa tukassa, ellei huoletonna suupielessä. Carmen: "on lempi kulkurilapsonen", antaumus ja uhma. Tai vallasnainen parvekkeellaan, mantillan alla kytevä salattu tulenliekki, norsunluuta, kultaa ja mustaa.

Taustana lännen ja idän kauneimman arkkitehtuurin luomat, sytyttävä soitanto, kastanjetit, tarantella, Pyreneiden onkalot, sierrain äkkijyrkänteet, laaksojen appelsiinilehdot.

Eikä tässä ole kuin pieni osa sitä lavastusainesta, minkä muistimme komerot heti tuottavat päivänvaloon, kun niitä koskettaa Espanja, espanjatar.

Onhan se tottakin, ainakin eilispäivän totta ja meidän värikylläisyyttä janoavan lumimielemme totuutta.

Tämän päivän ja varmasti usean lähipolven totuus on sittenkin toisenlainen. Sen luimme yllä.

Uusi ja ankara elämä.

Suotta ei Franco lausunut suuressa voitonpuheessaan, Madridin juhlallisessa joukkojenkatselmuksessa, muutamia kuukausia sodan päätyttyä, jolloin kansa jo tiesi, mitä ei vain valtakunnan vapauttaminen, vaan sen uudestirakentaminen jokaiselta vaatii:

"Espanjan jälleenrakentamisen suuri tehtävä edellyttää, ettei kukaan kuvittelekaan voivansa palautua entisajan niin sanottuun "normaaliin" elämään. Meidän tavalliseen elämäämme eivät enää kuulu ravintolat, pikku poliittiset ryhmät eivätkä itsekkäät pyrinnöt. *Meidän normaalinen elämämme on kieltäymyksentäysi ja ankara jokapäiväinen työ, jonka avulla luomme uuden ja todella suuren isänmaan.*

Kepeät, kevytmieliset ajat, päivästä päivään eläminen on mennyttä. Me elämme tulevaisuutta varten. Meidän valtakunnallinen ajatuksemme ei ole tyhjä korulause. Me pyrimme valtakuntaamme, mutta me saavutamme sen vain kieltäymyksin ja uhrein, kurin ja elämänvakavuuden tietä."

Valtionpäämiehen ei hyödytä tällaista kieltä puhua kansalleen, ellei kansa jo ole kypsynyt sitä ymmärtämään. Muuten se tyhjänä sanahelinänä kaikuu hetkisen korvissa ja sitten haihtuu.

Espanjassa ei tämä velvoittava, kova puhe ole haihtunut ilmaan — ennen kaikkea sen vuoksi, että sen mukaisesti jo eli suuri osa kansan parhaita.

Tällaiset elämänohjeet on ennen kaikkea kansallisen nousun kantajoukko, falangi, omaksunut. Miten perusteellista muutosta sen taistelutunnukset tiesivät nuorille espanjalaisille, jotka kokoontuivat José Antonion, Primo de Riveran pojan, ympärille, siitä saa käsityksen monista tämän nuoren, syvällisen ajattelijan ja taistelijan puheista. Riittäköön yksi lainaus:

"Meidän tehtävämme — uuden Espanjan

luominen — on vaikea, niin vaikea, että se edellyttää ihmeen tapahtumista. Mutta me uskomme ihmeeseen."

Falangi syntyi aikana, jolloin vallankumouksen voitettua Espanjan tasavalta pyrki vakiintumaan eikä siihen pystynyt, koska se ei juurittanut ihmisistä pois vanhaa, itsekästä ajattelua, omansa etsimistä, puoluejuonittelua ja eripuraisuuden henkeä.

Falangi asetti päämääräkseen *yhden suuren* ja *vapaan* Espanjan. Etsiessään kansan menneestä historiasta tämän ykseyden ja suuruuden esikuvia, se luonnostaan joutui tehostamaan aikakautta, jolloin isänmaan, uskonnon ja keskitetyn valtiovallan suomat voimavarat selvimpinä tuntuivat maan historiassa. Sitä kuvasti parhaiten Espanjan kukoistuskausi 15. vuosisadalla, Aragonian Ferdinandin ja Kastilian Isabellan aika, aika, jolloin maurit karkoitettiin lopullisesti, yhteinen valtiomuoto omaksuttiin koko maassa ja maakuntakuninkuuksista siirryttiin valtakunnan aikakauteen.

On vain muistettava, ettei falangi suinkaan tahtonut palata keskiajan järjestelmään sinänsä, sillä se on uuden ajan liike, nimenomaan yhteiskunnallisessa ajattelussaan ja toiminnassaan. "Isänmaan, leivän ja oikeudenmukaisuuden puolesta" on kirjoitettuna sen kilpeen.

Mutta sittenkin se kantaa iloisen ylpeänä tuon menneen suuruuden ajan tunnusta — nuolikimppua ja iestä. Katsomme tarkemmin.

Nuolet ja ies merkitsevät ensinnä Ferdinandia ja Isabellaa.

Viisi nuolta oli Ferdinandin nimimerkki: "flechas"-sanan alkukirjain on sama kuin hänen nimensä. Sama F merkitsee myöskin "uskoa" — Fé. Vanhan kirjoitustavan mukaan Isabellan nimi alkoi Y-kirjaimella, ja tälläkin on kaksi merkitystä. Ensinnä "ies" — Yugo. Harvinaisen laajalle maailman kieliin levinnyt sana, jonka löydämme kaikista romaanisista ja germaanisista kielistä, tiettävästi monista slaavilaisista ja muistakin, onpa se vielä suomessakin muodossa "juko", tosin sanaston harvoin käytäntöön tulevassa päässä. Ies, rakkaudella kannettu taakka, on siis toinen merkitys ja toinen on sanojen lyhimpiin kuuluva, pelkkä "y" — "ja", yhdysside, kokonaisuuden mielikuvan herättäjä.

Näin ovat nuolet ja ies, F ja Y uuden Espanjan tunnus, samalla kertaa taistelun ja eheyttämisen merkit.

Kuningatar Isabella, "Espanjan ensimmäinen nainen" on luonnollisesti tällöin falangin naisia lähinnä. Heidän järjestöpukunsa hihassa onkin pronssi- tai hopeakirjontainen Y, joka kahdella korkeimmalla johtajalla on kullalla kirjottu.

Mutta miten omaa eristettyä elämäänsä elänyt eilispäivän Espanjan nainen on kotiutunut tämän päivän poliittiseen elämään ja taisteluun? — Tasavallan päivinä naiset saivat äänioikeuden, tulivat vaalikelpoisiksi ja saivat tasa-arvoiset mahdollisuudet virka- ja monilla muilla urilla, puhumattakaan siitä, että romanttinen käsityksemme naisten täydestä eristyneisyydestä kodin ja kirkon piiriin ei aikaisemminkaan kokonaan pitänyt paikkaansa.

Falangin naiselle kävi politiikkaan osanotto hyvin luonnolliseksi, sillä he käsittivät sen ainoalla luonnollisella ja oikealla tavalla:

"Politikoiminen on meille naisille aivan yksinkertaisesti isänmaan asian hyväksi työskentelemistä".

Seitsemän naista oli ensi hetkestä falangin luomisessa mukana, yksi heistä José Antonion sisar, Pilar, joka nyt on naisten toiminnan johdossa. Jo vuodesta 1932 ovat nämä ensimmäiset työskennelleet, sekä sanoin että teoin levittääkseen falangin ajatuksia. Hyvin pian heidän toimintansa keskittyi vainon alaisiksi joutuneiden auttamiseen, vankien ja kahakoissa kaatuneiden ja haavoittuneiden huoltoon, heidän perheidensä kaikinpuoliseen auttamiseen.

"Ilman naista ei ole täydellistä työtä, ja siksi falangi, joka on rohkeiden miesten vaaranalainen liike, tarvitsee myöskin naisia, jotta sen työ olisi eheä ja täydellinen", oli Pilarin ja hänen ystäviensä ohje.

Kun sisällissota puhkesi, oli naisten falangin, Falange femeninan, jäsenmäärä 2,500. Heidän rintamantakainen työnsä oli ensi hetkestä lähtien selvä. Suomalaiselle ei sitä tarvitse selostaakaan, se oli kuin vapaussodan ajan lottien työtä.

Marraskuussa 1936 syntyi sitten se falangin naisten toimintamuoto, joka on parhaiten tunnettu, Auxilio social, yhteiskunnan apu.

Nuori Mercedes Senz de Bachiller oli sodassa menettänyt puolisonsa, José Antonion läheisen työtoverin. Ehkäpä suurin suru oli tehnyt juuri hänet herkimmäksi huomaamaan suurimman tarpeen.

Auxilio socialia siunaa koko Espanja. Vaatimattomasta alusta, nälkää näkevien lasten ruokkimisesta pienissä keittoloissa se kasvoi rintaman takana lasten huoltajaksi valtavassa mittakaavassa. Falangin "pikku tädit" ottivat hoivaansa tuhansia isättömiä ja äidittömiä, syntyi koti, lastentarha, huoltola toisensa jälkeen.

Ei pysähdytty lapsiin, aikuiset tarvitsivat apua, ravintoa, työmahdollisuuksia, opastusta. He saivat sitä. Miljoonittain aterioita valmistettiin ja jaettiin järjestön keittoloissa.

Rintaman takaa siirryttiin aivan rintaman äärelle. Tuskin ehtivät kansallisten joukot kaupunkiin tai kylään, niin jo seurasivat heitä Auxilio socialin kuorma-autot. Ensimmäinen elintarvike- tai ateriajakelu alkoi heti. Sodan viimeisistä vaiheista muistetaan vielä, kuinka maan tärkeitä kaupunkeja olivat piirittämässä ei vain taistelevat joukot, vaan myöskin heti ulompana tämä naisten oma hyökkäysjoukko, joka toi ensiavun suurimpaan aineelliseen hätään. Vielä enemmän: sen sanoma oli — *me kuulumme yhteen,* me eri puolilla taistelleet.

Auxilio social toimi kaikkien hyväksi kysymättä, kummalla puolen autettavan myötätunto oli ollut. Jokainen espanjalainen, lapsi tai aikuinen — selviä rikollisia lukuunottamatta — oli pelastettava tulevaisuudelle. Se on sitenkin täyttänyt nimeensä, yhteiseen ikeeseen sisältyvän velvoituksensa.

Pari lukua naisfalangin sota-ajan toiminnasta. Vuonna 1936 heinäkuulla oli jäsenmäärä kaksi ja puoli tuhatta — sodan päättyessä 600,000. Noin puolet työskenteli Auxilio socialin palveluksessa, 20,000 erilaisissa rintamantakaisissa työpajoissa, 8,000 oli koulutettuja sairaanhoitajattaria. Kahden vuoden aikana lähetettiin sotilaille yli 6 miljoonaa varusesinettä, falangin naisten pystyttämissä sotilaspesuloissa pestiin 8 miljoonan vaatekappaleen pyykki. Joulupaketteja meni yksistään rintamille 350,000, puhumatta kotirintaman lahjoista.

Sodan päätyttyä alkoi falangin naisille kolmas työvaihe — rauhallinen rakennustoiminta. Falange femenina kasvaa edelleen päivä päivältä. Sen varsinaiset toimintaryhmät ovat nykyisin: sosialinen huoltotyö, kotitalous, maatalous, kotisairaanhoito, nuorisotoiminta, liikuntakasvatus, kansanvalistus. Heidän järjestöönsä kuuluvat kaikki ikäluokat, 11-vuotisista tyttösistä lähtien. Ensin he kantavat "kukkasten" nimeä, Margaritas, sitten "nuolten" Flechas ja "sininuolten", Flechas azules. 17-vuotisina he ovat valmennetut astumaan sosialisen huoltotyön palvelukseen, opittuaan käsitöitä, kodinhoitoa ja muita hyödyllisiä taitoja. Puolen vuoden yhteiskunnallinen palvelutyö on nimittäin jokaisen nuoren espanjattaren pakollinen asevelvollisuus.

Naisten falangilla on nimenomaan Espanjassa suuri tehtävä valistustyössä. Kansannainen on monilla tahoilla vielä lukutaidoton. Iltakoulut ja -kurssit tulevat hänen avukseen, samoin monet käytännölliset opastuskurssit. Kotiteollisuus, liikuntakasvatus, laulu ja soitto tuovat falangin paikallisryhmien kautta sekä uusia tulolähteitä että uutta virkistystä syrjäkylien naisille.

Mutta kaiken alla, kaiken takana on uuden, nuoren Espanjan herättäjän sana:

"Elä yhteisölle, elä oikeudelle, elä isänmaallesi".

Armi Hallsten-Kallia.

Retki

romantiikan ja nuoruuden maille

Viinivuorten ylimmiltä pengermiltä avautuu kesäpäivänä suurenmoinen näköala yli Dresdenin ja sen lähimmän ympäristön. Elbe virtaa vuolaana halki vehmaan maiseman ja painuu kaupungin jätettyään jonnekin silmän kantamattomiin vuoristojen taakse. Katselen täältä ylhäältä tutuksi käynyttä kaupunkikuvaa. Tuolla, keskellä kaupunkia, komean linnan vieressä näkyy kaukaisen kauniina Brühlin terassi, "Euroopan parveke", menneitten vuosien ruhtinaallisten kohtaamispaikka. Ja miten koomillisen pieneltä näyttääkään hilpeän Frölichin, Saksin viimeisen hovinarrin, valkeaksi rapattu talonen Augustus-sillan korvassa. Mutta ihmeen ihana barokkirakennelma, Zwinger, on täältäkin nähtynä suurine pihoineen huokutteleva erikoisuus, jota ei upea valtionoopperakaan voi painaa varjoonsa.

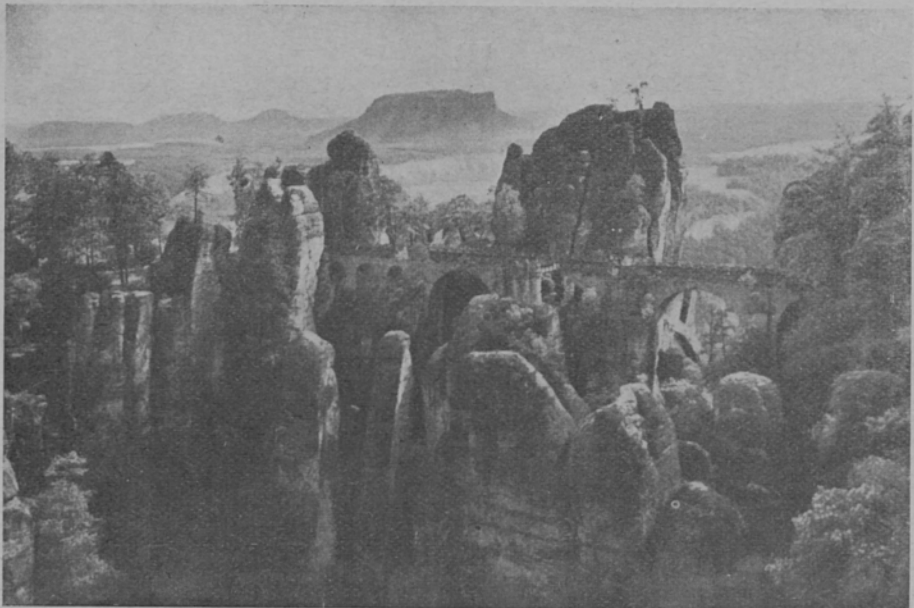

Saksilaisen Sveitsiu jylhää vuoristoa.

Nuo ja monet muut Dresdenin lukemattomista nähtävyyksistä olen ennättänyt jo muutamanpäiväisen kaupungissa oloni aikana tutkia perinpohjin, mutta täältä kauempaa nähtyinä ne yhä edelleen paljastavat itsessään uusia puolia, suovat silmälle ainutlaatuista iloa.

Ja sittenkin! Pientä on Dresdenin talojen ja rakennelmien kauneus verrattuna kaupungin ympäristön suurenmoisuuteen. Tuolla

etäällä hukkuu autereeseen Osterzgebirgen vuorijono, tuolla siintää Tharandter Wald, tuolla Dresdner Heide — ja tuolla etäällä tiedän Saksin Sveitsin, ihmeellisen hiekkakivivuoriston, odottavan ihailijaansa, ja siellä, vuorien keskellä, on myöskin se päämaali, joka on saanut minut poikkeamaan matkareitistäni — Rathenin ulkoilmateatteri.

— — —

Siipilaivat ponnistelevat ylös Elbeä junan ohittaessa ne matkalla Saksin Sveitsiin. Laivat ovat täpötäynnä väkeä, ennen kaikkea nuorisoa, joka on pitkienkin taipaleitten takaa saapunut Dresdeniin vain nähdäkseen rakastetun kansankirjailijan Karl Mayn romanttisen intiaaninäytelmän erikoislaatuisessa ympäristössä esitettynä. Myös juna on täynnä teatteriväkeä. Tuhansilla ihmisillä on sama päämäärä — Rathenin ulkoilmateatteri.

Kohta nousevatkin näkyviin Saksin Sveitsin vuoriston merkilliset huiput. Ne piirtyvät kummallisina, kuin jonkin taikakäden pitelеminä patsaina taivasta vasten. Kaarisillat yhdistävät niitä toisiinsa ja korkealla kiipeilevät matkailijat näyttävät pienen pieniltä kääpiöiltä. Reipas HJ-poikien joukko virittää raikkaan laulun marssiessaan ylös joen rinnettä ja läpi kylän, joka jo ennestään näyttää olevan täynnä näytännön alkamishetkeä odottelevaa teatteriyleisöä, nuoria ja vanhoja. Poikien laulu häipyy kylän kujasille; he nousevat jo teatteriin vievää kuusikkokujannetta ja löytävät pian paikkansa katsomossa.

On vielä muutama minuutti aikaa. Poikkean ravintolaan, jonka parvekkeella täysiin juhlatamineisiin pukeutunut ”intiaani” polttaa upeata piippua ja on tietysti monilukuisen poikajoukon ihailun kohteena.

Kyselen ystävällisiltä paikkakuntalaisilta, miten Rathenin ulkoilmateatteri on ”keksitty”, miten sen toiminta on aloitettu ja minkälaista suosiota Karl May-näytännöt ovat saaneet osakseen. Jokainen paikkakuntalainen on valmis selittämään:

— Rathenin pormestari Erich Winkler oli eräänä kesäiltana tavallisella kiipeilyretkellään vuoristossa. Tällöin hän osui aivan kylän lähettyvillä olevaan kaikille seutulaisille jo ennestään tuttuun ”vuorenkattilaan”, jota joka taholta ympäröivät korkeat huiput ja jolle mahtava kallioseinämä muodostaa erikoislaatuisen näyttämöllisen taustan. Tuskin pormestari olisi tullut ajatelleeksi ulkoilmateatterin perustamista tuohon ”kattilaan”, ellei hän aivan sattumalta olisi joutunut katselijaksi luonnon omaan teatteriin. Äkkiä ilmestyi näet ”näyttämölle” joukko saksanhirviä, jotka rauhassa ryhtyivät syömään, kunnes närhin varoitushuuto sai ne pakenemaan suojaavien vuorenhuippujen taakse. Tuo pieni, luonnollinen kohtaus herätti pormestarissa teatterimiehen ja sillä hetkellä hän päätti, että pian paikalla tulisivat näyttelemään ihmiset, Rathenin omat asukkaat.

Keväällä 1936 Felsenbühne Rathenilla oli ensi-ilta. Esitettiin varta vasten tilattu vaatimaton ”Basteispiel”, jossa Rathenin kylän vähän yli kahdeksansataisesta asukasmäärästä yli 200 oli mukana näyttelijöinä nuorimman näyttelijän ollessa 4-, vanhimman 80-vuotias. Saavutus oli tietysti vaatimaton, mutta monivuotinen valmistelytyö oli sittenkin kantanut kauniin hedelmän, sillä Saksin kotiseutukulttuuriliitto havaitsi tehdyn aloitteen arvon ja otti käsiinsä näytäntöjen järjestelyn ja johdon. Vain muutamassa vuodessa Rathenin ulkoilmateatteri sitten on saavuttanut kerrassaan loistavan menestyksen. Onnistuneista ensimmäisen vuoden esityksistä rohkaistuneina uskalttauduttiin jo kesällä 1937 esittämään ”Kesäyön unelma” ja kun kesällä 1938 ensimmäisen kerran esitettiin Georg Görnerin aloitteesta suositun saksalaisen kansankirjailijan teosten pohjalla luotu Karl May-näytelmä, jossa kaikille saksalaisille jo lapsuudesta tutut tarujen henkilöt ammattinäyttelijävoimin elävöitettiin, oli Felsenbühne Rathen lopullisesti ”lyönyt läpi”. Kesän aikana kävi esityksissä yli 200.000 katsojaa!

— — —

Näytännön alkamiseen on vain muutama hetki. Riennän ”mainosintiaanin” jäljessä teatteriin, joka todellakin on suurenmoinen luonnonluomus. Monituhatlukuinen katsojajoukko on jo paikoillaan. Vallitsee teattereista niin tuttu sähköinen odotus.

Äkkiä kuuluu jostakin läheltä, mutta kuitenkin aivan näkymättömistä musiikkia, joka pian hukkuu punanahkojen villiin karjuntaan samalla kun läheiseltä rinteeltä juoksee apashi-intiaanien joukko, joka raahaa mukanaan neljää valkoista miestä. Vangit, rehdit kullankai-

Nscho-tschin kuolema.

vajat, sidotaan paaluihin ja villi sotatanssi alkaa merkkinä siitä, että valkoisten miesten hetket ovat luetut. Mutta kullankaivajien päällikkö, sankarillinen **Old Shatterhand** saa punanahat suostumaan kaksinotteluun: jos hän voittaa punanahkojen ylistetyn päällikön, ovat valkoiset vapaat. Hän osaa myös käyttää tomahawkia ja päällikkö häviää. Old Shatterhand on voittanut apashi-intiaanien luottamuksen ja samalla päällikön tyttären, kauniin **Nscho-tschin** rakkauden. Mutta vaarat väijyvät vielä joka taholta. Kateelliset ja valkoisia säälimättömästi vihaavat kiowa-intiaanit yllättävät apashit, Nscho-tschi saa surmansa. Järkyttävässä kuolinkohtauksessa katsomon viereisellä kallionkielekkeellä, ruudinsavun vielä leijaillessa ilmassa, vannovat sekä Old Shatterhand että Nscho-tschin veli, **Winnetou**, heimon uusi päällikkö, leppymätöntä kostoa. Kiowa-intiaanit voitetaan hurjassa taistelussa, mutta vaaroja ei sillä ole voitettu. Vieraat valkoiset miehet, jotka eivät suinkaan ole sellaisia ritareita kuin Old Shatterhand ja hänen toverinsa, vaan ryösteleviä pahantekijöitä, löytävät intiaanien asuinsijoille ja noita lurjuksia vastaan käydyissä taisteluissa apashien uljas heimo menettää miehen toisensa jälkeen. Mutta taistelu jatkuu. Yhtynein voimin rehti Winnetou-päällikkö ja Old Shatterhand nujertavat roistot ja pelastavat samalla valkoisten uudisasukkaitten retkikunnan tuhosta. Vuorten ja metsien kätköissä jatkuu Winnetoun ja Old Shatterhandin sankarillinen taistelu pahoja voimia vastaan.

Katsomo on herpautumattomalla mielenkiinnolla seurannut näytelmää. Nuorin katsojakunta, joka luonnostaan tuntee veren vetoa urheutta vaativiin seikkailuihin, on elänyt joka hetken näyttelijöitten mukana. Ja vanhempien katsojien muistiin palautuvat illat, jolloin he usein salaperäisen ullakon puolihämärässä, aavemaisessa kynttilänvalossa, lukivat kiehto-

Roisto Santer ja Old Shatterhand.

via, romanttisia tarinoita punanahkojen ja valkoisten miesten taisteluista ja ystävyydestä. Ja nyt, nuorten katsojien eläytymisen todetessaan, vanhempi näytelmän katsoja mielellään myöntää todeksi teatterin esittelyvihkossa esipuheen sanat:

— Kun hiljaisessa yksinäisyydessä luit Winnetousta, opit paljon sellaista, mistä Sinulle myöhemmin on ollut hyötyä. Ne käsitykset, jotka Sinä silloin omaksuit, ovat olleet ohjaamassa Sinua läpi elämän. Mahdollisesti nyt katselet Karl May-näytäntöä toisin silmin kuin aikoinaan niitä tapahtumia, joista kerrottiin intiaanikirjoissasi. Silloinhan Sinua ennenkaikkea kiinnosti kertomusten jännittävyys, niiden romanttisuus etkä Sinä silloin ehkä lainkaan huomannutkaan, että samalla omaksuit määrätyn elämänasenteen, opit, sait kasvatusta. Sillä silloin Sinä itsetiedottomasti *opit ymmärtämään hyvän ja pahan eron.* Sinä opit ymmärtämään, mitkä ominaisuudet ovat miehekkäitä ja siten Sinä olit voittanut paljon vastaisen elämäsi varalle. — — — Sinä olet täällä veren vedon voimasta ja me iloitsemme siitä, ettet ole jättänyt nuoruutesi parhaita ystäviä, preerioitten lujia miehiä, joiden hengen kerran olet omaksunut. Ja niinkuin Sinä, niin myös nykyinen ja tuleva nuoriso seuraa noita miehiä, ja Sinä tiedät, että he ovat hyviä tovereita!

— — —

Winnetou ja Nscho-tschi.

Karl Mayn nimen löytää vain harvoista kirjallisuudenhistorioista, vaikka hänen kuolemastaan on kulunut jo 27 vuotta ja vaikka hänen teoksiaan yksin Saksassa on levinnyt yli 7 miljoonaan nouseva kappalemäärä. Mutta Karl May, elämässään monet haaksirikot kokenut mies, tuskin kaipaa kirjallisuudenhistorian tunnustusta, kun hän rajan tuolta puolen näkee ne satatuhantiset joukot, jotka lähellä hänen maallista asuinsijaansa, "Shatterhand"-huvilaa Dresdenin liepeillä, kokoontuvat hiekkakivivuorien rotkoon seuraamaan Old Shatterhandin ja Winnetoun sankarillisia taisteluja pahoja voimia vastaan. Sillä Karl Maylla oli omassa elämässään vain yksi pyrkimys, alhaisen vaistoihmisen voittaminen ja pyrkimys ylöspäin, jaloon, sisäisesti vapaaseen ihmiseen. Kun hän valitsi tarujenkertojan kirjailijauran, toteutti hän sisäistä käskyä. Hän loi oman ulkonaisesti haaksirikkoutuneen elämänsä raunioille tarujen, unelmien maailman. Siinä maailmassa hän tuotannossaan toteutti pyrkimystään sisäiseen suuruuteen, terveyteen ja mielenjalouteen. Ja tuon pyrkimyksensä hän tahtoi tuotantonsa välityksellä myös saattaa kaikkien saksalaisten, mutta ennen kaikkea saksalaisen nuorison omaisuudeksi. Rathenin ulkoilmateatterin Karl May-näytännöt ovat paras todistus siitä, että kirjailija on saavuttanut päämääränsä: nuoriso rakastaa Old Shatterhandia ja Winnetouta ja näiden sankareittensa kautta se rakastaa myös puhdasta, pyyteetöntä pyrkimystä hyvään.

Oiva Ruusuvuori.

Kavahtakaa!

Kaakon kauhut, kavahtakaa!
Tääll' on kansa valpas, vakaa,
kansa teräksinen, taittumaton.
Tääll' on pimennoista pyyteen
noustu yksimielisyyteen.
Vavista ei eessä valapaton.

Kavahtakaa! Meit' ei maasta
vieras koskaan irti raasta,
siitä ylenemme sitkein juurin.
Muille mantumme ei riitä.
Valan kerran teimme siitä.
Kuolla eestä maan on onni suurin.

Kavahtakaa! .Kätten työtä
vieras pirstoiksi ei lyötä,
kätten, joiss' on rautaa joka jänne!
Taakse teräksisen rajan
sortuu laumat saalistajan;
pyytein saastaisin ei tulla tänne!

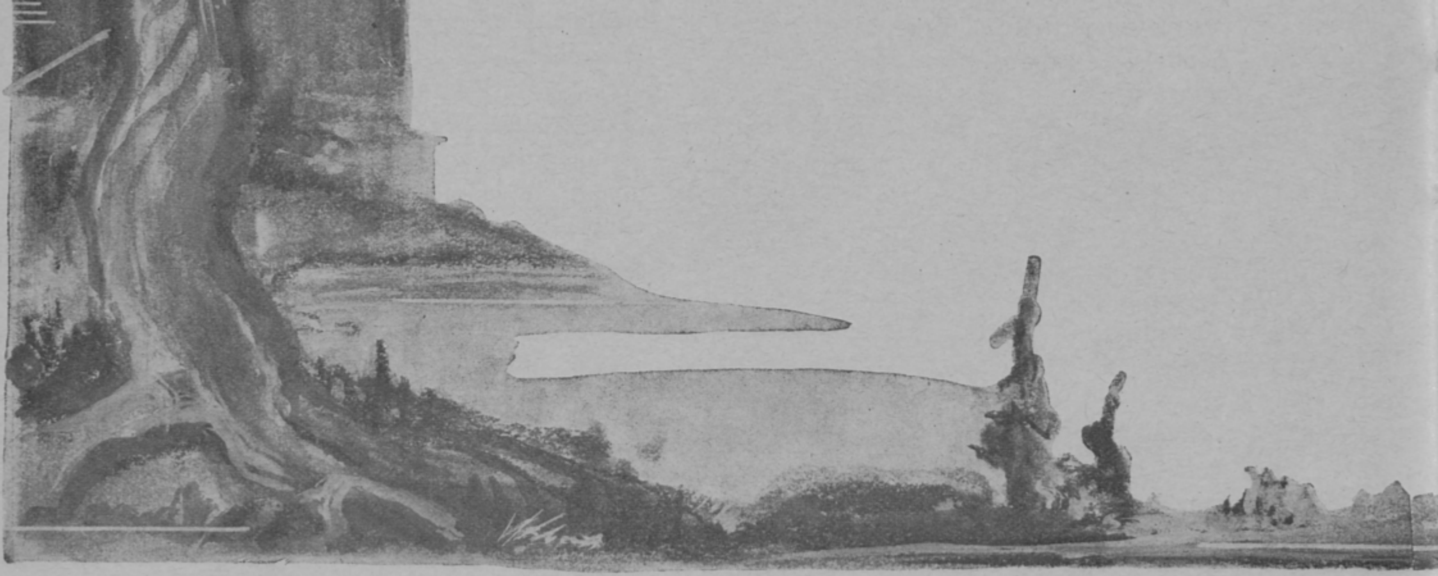

Kavahtakaa! Hengen voima
kärsimysten aateloima
hukkaan viel' ei meistä voinut juosta.
Joukahaiset raajoin rammoin
soihin sortuvat kuin ammoin;
joka suossa on, ei nouse suosta.

Kavahtakaa verta kuumaa!
Täält' ei myydä yhtään tuumaa
isäin perkaamia asuinmaita!
Kullervoa kapaloida
rautavöin ei koskaan voida;
meit' ei kahlita voi pakkopaita.

Kavahtakaa! Meill' on valta
päästää kansa pilkan alta;
auringossa meilläkin on sija!
Verin ostettua maata
verettä ei ostaa saata,
siitä vastaa joka taistelija!

Kavahtakaa! Puukko vyöstä
suoraan sydämeen voi syöstä;
joka lyöty on, ei henkiin palaa.
Kavahtakaa! toistuu sana
vaativana, vakavana,
kavahtakaa suomalaista valaa!

Heikki Asunta.

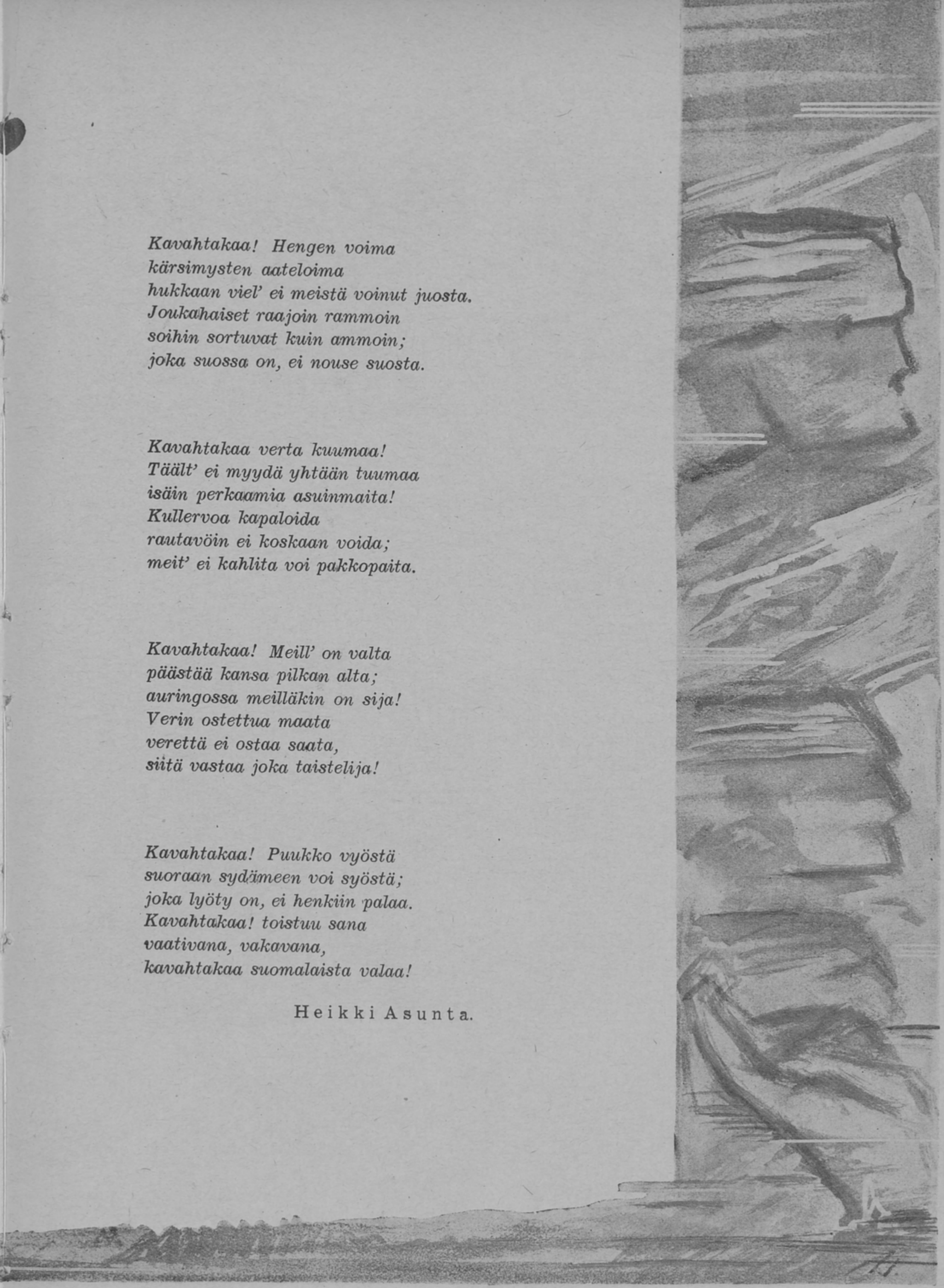

HEIKKI ASUNTA

VELJEKSET

Olipa ihme, sanottiin heidän synnyttyään, ellei heidän elämänsä kaikessa seurannut samaa latua. Ei muistettu nähdyn niillä main niin samannäköisiä kaksosia, vanhemmatkaan ihmiset eivät muistaneet. Joka piirron piti heillä oleman kuin toiselta lainattu, ihan pienimmänkin.

Mutta se sana ei käynyt toteen. Vartuttuaan oli Pekka avokatseinen ja vilkas, ripeäotteinen ja seuraa karttamaton ,mutta Jalmaria ei juuri joukoissa nähty; hän eli omaa elämäänsä muitten selän takana. Vanhan lukkarin kirjahyllyä hän penkoi kaiket vapaa-aikansa, ja kun kansakouluikä oli edessä, ei häntä suinkaan voitu syyttää huonoksi oppilaaksi. Myöhäisille puhdetunneille saakka hän ahersi tehtäviensä parissa ja hankki lisätietoja läksyihinsä, niin että opettajan oli usein pakko tunnustaa itselleen oppilaan olevan perillä asiasta paremminkin kuin hän itse. Mutta siitä huolimatta alkoi Jalmari vähitellen, ikäänkuin pakosta, jäädä veljensä vrjoon. Oli vaikeata sanoa, mistä se johtui; Pekkahan tuskin vilkaisi kirjoihinsa, kun hänellä jo oli kiire syksyisiin metsiin tai talvisen lammen jäälle. Ja kuitenkin, kun tunnit aamulla alkoivat, näki helposti, ettei hänen tarvinut hävetä tietojansa. Hän selvitti kaiken avoimesti ja vapaasti, milloinkaan sanoissaan takeltumatta, niin että toisten oli pakko katsoa häntä kuin ylempäänsä, jonka vertaiseksi oli turhaa havitella. Jalmari taas, niin, sanoissaan ei hänkään takellellut, eivätkä hänenkään tietonsa mitään puuttuneet, mutta sittenkin, jotakin häneltä puuttui, mitä Pekalla oli yllinkyllin. Näytti siltä, kun olisi hän yhä halunnut vetäytyä toisten selän taakse, kuin olisi häntä hävettänyt oma ylivoimansa muitten edessä. Altakulmin hän sanoi sanottavansa ja punastui hiusmartoon saakka, milloin kiitos tuli hänen osaksensa. Ja niin sattui usein; oli kunniaksi koululle, että siellä istui sellainen veljespari, sanoi opettaja.

Kun kansakouluaika oli ohi, joutui isä, pienen kirkonkylän nahkuri, jolla oli puutteeton toimeentulo, mutta vähäiset säästöt, pulman eteen. Hän ei suinkaan halunnut olla niitä miehiä, jotka asettavat esteen tosi lahjakkuuden tielle; ei, toisen pojistansa hän aikoi oppikouluun, mutta vaikeata oli ratkaista, kumpi oli sille tielle kelvollisempi. Jalmari oli lukutoukka, senhän toki näki kaikesta, mutta Pekka ei hänkään varmaan ollut kesken sortuva, sekin oli selvää. Molempia ei käynyt ajatteleminen, siihen eivät isän säästöt riittäneet ja velkaa ei hän voinut ajatella, se oli liian uskaliasta.

Opettaja ratkaisi asian, vaikka hänen myöhemmin täytyikin monesti aprikoida, oliko hän tehnyt siinä oikein. Pekka sai lähteä, ja hän selvisi helposti ensimmäisen luokan vaatimuksista ja läpäisi keväällä toisen parhaana oppilaana.

Se oli katkera pala Jalmarille, mutta milloinkaan ei hän senvuoksi suutansa avannut. Hiljaisessa mielessänsä hän kuitenkin suri toiveitansa, jotka olivat auttamattomasti romah-

taneet, ja rehellisin mielin hän silloin myönsi kadehtivansakin Pekkaa, jolla oli onni saada vähitellen omakseen kaikki se, mikä häneltä itseltään tuli kaikiksi ajoiksi puuttumaan. Karvas kyynel kiertyi monesti hänen silmänurkkaansa, kun hän parkinhajuisessa verstaassa väänsi sammioita, ja lauantaisin, kun laiva palasi kaupungista kannellansa iloinen koululaisjoukko, puristuivat hänen huulensa tiiviisti toisiinsa. Siinä he palasivat, onnelliset, jotka saivat oppia suuria asioita ja, niin, ja joitten joukossa oli monta sellaista, jotka näkivät jakamattomassa onnessansa suurimman onnettomuutensa. Voi s—na sentään! Ei mahtanut mitään sille, että katkeruus alkoi pursua yli äyräitten.

*

Se tapahtui silloin, kun Pekka aloitteli seitsemännen luokkansa kevätpuolta.

Jalmari valvoi ullakkokamarissansa, jonka seiniä kirjahyllyjen täydet rivit kiersivät. Oli jo aamuyö, mutta vielä hän ei malttanut hellittää niteestä, jonka hän vastikään oli saanut hankituksi säästöillänsä ja joka johdatti häntä yhä syvemmälle uusien oppien salaisuuksiin. Luokkadiktatuuri! Se oli pyörryttävän uljas sana, joka väen väkisin veti ajatusta puoleensa ja sitoi kaikki kädet vastaväitteiltä. Se oli majesteetillinen sesam, joka lupasi niin paljon, ettei kuulijalla ollut halua pysähtyä ajattelemaan, asettiko se mitään velvoituksia, vaatiko se mitään. Luokkadiktatuuri! — Jalmari yritti ottaa sen sanan tyynesti, harkita sitä hiljaisena ja lahjomattomana miehenä, sinä Jalmarina, jonka parkkisammioitten ääressä eletyt mietteliäät vuodet olivat kasvattaneet. Diktatuuri, eikö se merkinnyt jotakin sellaista, jota hän oli aina vieronut, sortoa ja pakonalaisuutta? Oliko oikein, että valta, rajaton valta, siirrettiin kädestä käteen; eikö oikeampaa ollut, että kaikki kansalaiset olivat tasamittaisia toistensa edessä? — Mutta mitä pitemmälle hän ehti lukemisessaan, sitä vähäpätöisemmiksi kävivät kysymykset. Työtätekevän luokan diktatuuri! Ei muuta johtajaa, ei luojaa kuin kansa kaikkivaltias! Vuoroin vieraissa käydään! Ajatus seurasi toista sekavana ryöppynä, ohimot kuumenivat ja Jalmarin koko olemuksen täytti pakottava halu olla jotakin, tehdä jotakin. Totisesti! Hänellä oli siinä edessään nide, joka avasi hänelle uuden maailman veräjän, avasi lopullisesti! Se oli merkillinen kirja, joka vapautti ihmisen niin sanomattoman paljosta, velvollisuudesta yhtä ainoata isänmaatakin kohtaan, isänmaata, josta luetut säkeet olivat joskus kansakouluvuosina nostattaneet vedet silmäripsille ja täyttäneet hämärän luokkahuoneen näkymättömällä auringolla, mutta joka myöhemmin oli alkanut melkein tuntua kiveltä elämän arkisessa taakassa. Ei! Kaikkien maitten köyhälistö, yhtykää! Se kutsu oli saava Jalmarista julistajansa, olkoon, että hänellä tuntuikin vielä olevan jotakin kysyttävää sisimmässään.

Pehmeä lumipallo iski ruutuun, ja hän raotti uudinta ajatuksistansa havahtuen. Pekka siellä seisoi kuutamoisella tiellä ja viittoili ikkunaan. Mitähän olikaan tapahtunut? Veli vei käden suulleen; se varoitti jostakin.

Ei ollut pitkältä aikaa selityksiin. Pekka oli lähdössä pohjoista tietä Saksaan, siihen joukkoon, josta Jalmari oli huhuna kuullut, mutta jota hän ei jaksanut ottaa todesta. Isänmaa kutsui, niin sanoi veli, ja hänen äänessänsä oli vieras sointi, outo vakavuus, jota toinen ei tuntenut. Isänmaa kutsui. Tuntui niin kummalliselta kuulla niitä sanoja kaiken äskeisen jälkeen, ja Jalmari virkahtikin jotakin, jonka oli määrä sammuttaa toisen into, tehdä tiettäväksi, että oli olemassa suurempia velvollisuuksia kuin isänmaa, kulunut käsite, jolla ei ollut enää merkitystä totuuden edessä. Mutta hän huomasi silloin, että jäinen kalvo levisi veljen katseeseen, suu tiukentui ja käsi viittasi vaateliaasti.

— Tulin saadakseni nähdä kotini kenties viimeisen kerran, sanoi Pekka. Tahdon sitäpaitsi, että sinä vähin erin selvität kaiken isälle. Tiedän, ettet sinä kavalla minua, olkoot ajatuksesi mitkä tahansa.

Enempää hän ei sanonut. Veli nyökkäsi ja painoi päänsä tahtomattaan. Sitten hän oli jälleen yksin ajatuksinensa.

*

Maan vapaussota, jonka historiaan veljesveren oli määrä piirtää surullinen lukunsa, oli loppunut. Kevätkesän ilta kaartui laajan vankileirin yllä ja puki kaiken viheliäisyyden petolliseen purppuraansa.

Jalmari nojasi raadeltuun männynrunkoon ja yritti parhaansa mukaan löytää lohdullista ajateltavaa. Helppoa ei se ollut; nälkä oli vaa-

telias vieras, ja oli jo mennyt viikkoja viimeisestä kunnon suupalasta. Oli vaikeata saada suolan makua mielestään, karkean suolan, jonka pikkuruinen rae oli hänestä nyt jalokiven arvoinen. Hiukaisi niin, että kipu tuntui silmähermoissa saakka.

Niin oli käynyt. Jalmari ei oikein itsekään osannut tajuta, miten kaikki oli tapahtunut. Joukkohenki kai siihen oli loppujen lopuksi ollut suurimpana syynä, mutta oman veren vetoakaan ei käynyt kieltäminen. Seikkailunhalulla ei juuri ollut osuutta asiassa; mitäpä hän seikkailuista, nahkurin Jalmari, hiljainen mies, joka tuskin sai sanat suustaan arkioloissa ja joka yhdistyksen iltamissa aina seisoi tuppisuuna ovipieleen nojaten ja näytti nielaisevan jokaisen tavun, mitä puhujalla oli tarjottavanaan. Vähäinen mies hän oli ollut kapinallisten joukossa, kiväärimies, joka ei voinut kerskua tuloksillaan niinkuin useat muut, mutta joka sentään piti pintansa loppuun asti, piti paremminkin kuin ne, jotka osasivat alleviivata merkitystään. Totuuden puolesta hän oli tuntenut taistelevansa, tuntenut silloinkin, kun sattui sellaista, joka ei ollut omiaan pitämään tuntoa tasapainossa. Käsiänsä hän ei halunnut tahrata; muut saivat sen tehdä, jos niikseen oli. Hän tahtoi ottaa vastaan voiton tai tappion puhtain mielin.

Kirjavia olivat ne kuukaudet olleet, ja juuri niitten kirjavuus osaltaan auttoikin häntä sivuuttamaan pahimman, kun omatunto heräsi ja alkoi tehdä tiukkoja kysymyksiänsä. Kivääreitten rätinä muuttui vähitellen tutuksi, melkein miellyttäväksi musiikiksi hänen korvissansa, ja kun perääntyminen sitten oli edessä, ei hän jaksanut sitäkään ottaa todesta; oli vain tapahtuvinaan jotakin, joka kiertoteitä oli vievinään selvään ja yksinkertaiseen päämaaliin: totuuden ja oikeuden siunattuun voittoon.

Mutta yhtä hän ei milloinkaan oppinut pitämään kunniassa: venäläisen ja suomalaisen usein ylistettyä ja katkeamatonta toveruutta. Hänellä ei ollut aikaa pohtia, miksi niin oli, mutta niin vain oli. Kun puolihumalainen ryssä, jonka kainalossa yhtä humalainen, toppahousuihin verhoutunut naiskaartilainen roikkui, kulki hänen ohitseen ikuista "tavaritshiansa" toistaen, käänsi Jalmari päänsä ja vaikeni. Tökötin ja äitelän hajuveden yhdistynyt katku kuvotti häntä, kuvotti todellakin. Ja taisi siihen olla vielä muukin syy olemassa, mutta senkään alkuperästä ei Jalmarilla ollut aikaa tehdä tiliä itsellensä.

Alkaa jo muuttua yöksi. Ilma viilenee viilenemistään, ja nälän kurittama mies tuntee vilun ytimissään. Ajatuskin jälleen samenee, se

ei jaksa riippua kiinni menneissä, ja tulevaisuuteen, hm, niin, tuskinpa sellaista onkaan.

Vihreään jääkäritakkiin pukeutunut mies näkyy kävelevän kentällä miesjoukolta toiselle. Se ei Jalmaria liikuta, tuon vihreän takin hän on jo oppinut tuntemaan. Sellainen on siis Pekankin yllä, veljen, joka silloin talvisena kuutamoyönä katosi oudoille teilleen melkein hyvästelemättä, Jalmarin sanoista suuttuneena ja silmät päättäväistä tulta palaen. — Veli, niin! Onkohan mahdollista, että he ovat saattaneet murhanhalua uhoten tähdätä toisiaan viimeksi menneitten viikkojen aikana? Ja onkohan mahdollista, että toinen heistä on saavuttanut päätepisteensä oman veljensä osumasta? Nälkä jäytää ruumista, ja mieli on tylsyyden rajoilla, mutta vieläkin vihlaisee se ajatus syvältä ja kipeästi.

Yhtäkkiä havahtuu Jalmari mietteistänsä ja kiinnittää huomionsa vihreätakkiseen, joka yhä jatkaa vaellustaan miesryhmältä toiselle. Miehen käynnissä on jotakin tuttua, jotakin, mistä ei voi erehtyä, ja pian huomaakin Jalmari olevansa matkalla vierasta kohden.

Niin. Pekka siinä seisoo hänen edessään ja mittailee häntä silmillänsä. Hänen kasvonsa ovat miehistyneet sitten viime näkemän, niihin on tullut jotakin karua ja kovaa, joka on vierasta entiselle Pekalle, onnelliselle, jolla oli tilaisuus oppia niin paljon suuria asioita ja joka jätti kaiken palvellakseen vanhentunutta ja merkityksetöntä sanaa: isänmaa. He seisovat kauan sanattomina toisiansa tuijottaen, kunnes tulija viimein katkaisee äänettömyyden ja lausuu tukahdutetun mielimurheen vavahduttaessa ääntä:

— Jumalan kiitos, että minä sinut vielä elossa löysin. Nyt on kiire, mies; minä olen toimittava sinut heti täältä elävien ilmoille.

Äkillinen katkeruus valtaa silloin Jalmarin mielen, uhmansekainen katkeruus, jota hänen on itsensäkin pakko ihmetellä.

— Jos halusi on toimittaa minut elävien ilmoille, voit sen tehdä sadoille muille. Täällä on monta sellaista, jotka eivät ole tehneet ihmeempiä kuin minäkään; mikä oikeus minulla on jättää heidät ja paeta lihapatojen ääreen.

Silloin peittyy Pekan katse jälleen jäiseen kuoreen, jonka Jalmari hyvin muistaa siitä kuutamoisesta yöstä.

— Ei ole aikaa jaaritella nyt, sanoo hän tylysti. Luuletko sinä, että minulla on voimaa ja valtaa leikkiä laupiasta samarialaista ja vielä kaiken sen jälkeen, mitä olen sanut nähdä sinun joukkosi haaskioilla. Minä en kutsu, minä käsken! Ymmärrä se ja ala tulla, kun vielä siihen kykenet!

Hetkistä myöhemmin ihmettelevät pienen kaupungin asukkaat kahta samannäköistä miestä, jotka rintarinnan vaeltavat sairaalaa kohden. Toisen yllä on vihreä, rakkaaksi käynyt jääkäritakki, mutta toisen kasvoista on helppoa nähdä, missä hän on viettänyt viimeiset viikkonsa.

Mutta puolenyön ajoissa nukahtaa Jalmari syvään uneen sairaalan puhtautta uhoavien lakanoitten välissä. Tie elämään on auki.

*

Keskiyö. Suojeluskunnan kansliahuoneessa valvoo joukko käskyn saaneita miehiä odotellen tapahtuvaksi sitä, mikä jo jonkin aikaa on pitänyt pitäjäläisten mieliä hiljaisessa jännityksessä. Silloin tällöin soi puhelin ja mies joukosta katoaa, toimittaakseen jotakin ja palatakseen jälleen leikkiä laskien yhteiseen joukkoon. Iloa ei puutu; mukana on monta, jotka osaavat ottaa sen irti aiheettomastakin, ja miksipä sitten suremaan, ovathan ne kullakin päivällä omat huolensa.

Niin huomaa joku, että outo pyörämies on ajanut pihamaalle, ikkunan valokehän piiriin, keski-ikäinen mies, jonka kasvonpiirteissä on jotakin tuttua. Hän tahtoo tavata aluepäällikköä jääkärikapteenia, yhtä joukon iloisimmista. Ja silloin he huomaavat kaikki, että siinä seisovat veljekset vastakkain; tuskin heitä osaisi toisistaan erottaa, jos sotilastakki olisi tulijankin yllä, niin ovat he kuin samassa muotissa valetut. Ymmärretään, että jotakin erikoista on tapahtumaisillaan, ja niin jättävätkin muut heidät kahdenkesken pieneen kansliakamariin.

Aluksi ei kumpainenkaan näytä pääsevän puheen alkuun. Outo kireys on kumpaisenkin kasvoilla; eivät ole veljekset tavanneet toisiaan vuosiin, niin, viimeksi he seisoivat silmätyksin pienen kaupungin sairaalassa, lähellä vankileirin murheellista maailmaa.

— Miksi sinä olet tullut? saa toinen viimein kysytyksi, ja hän saa kauan odottaa vastausta niihin sanoihinsa.

— Oli pakko, kuuluu viimein, tuntui siltä,

että jotakin tapahtuu näinä aikoina, jotakin, missä minunkin on oltava mukana.

Hiljaisuus. Sitten jatkaa mies alaäänin ja katkonaisesti, ikäänkuin olisi hänen vaikeata saada sanotuksi julki ajatuksiansa.

— Minä tulin kysymään sinulta, onko minut kaiken entisen tähden syösty syrjään kansani piiristä; eikö minulla enää ole oikeutta saada olla maani tukena, kun pahat päivät tulevat? Tiedän, minne sinä olet matkalla miehinesi, ja sinä tiedät kyllä, että minäkin vielä miehestä kävisin. Ja minä pyydän sinulta kaiken hyvän ja oikean nimessä: anna minun marssia miestesi mukana, yhtenä kaikkein vähäisimmistä.

Jäykkyys sulaa vähin erin veljen kasvoilta; katsekin sulaa ja lämpenee eikä se enää karta vieroksuen toisen katsetta. Sanat ovat vielä kovat, mutta ne sanotaan veljen äänellä, jossa ei ole tuomion tuntua eikä vuosien takaista kireyttä.

— Tuota on hyvä kuulla, sanoo hän, mutta tahtoisinpa sentään tietää, mikä on saanut aikaan muutoksen sinun ajatuksissasi. Eihän vain ole hetken tuuli puhaltanut ylitsesi; nyt ei ole puuskatuulien aika, muista se, nyt voi olla aika pitkän pohjoisen puhaltaa, myrskytä ja laasta!

— Niin, voithan uskoa minusta, mitä tahansa, luulla minua tuulien vietäväksi, mutta tuntoni on kyllä aina sanonut, mitä minun on tullut tehdä. Viime vuosien aikana on se johtanut minua sille tielle, josta aikaisemmin olen ollut kaukana: yhteisen hyvän tielle, jota minun nyt on pakko kulkea. Se oppi, jota ennen julistin, on tullut vieraaksi minulle, niin, sanon sen sinulle: se on vieroittanut minut itsestään. En enää jaksa nähdä siinä yksilöitten ja kansojen pelastusta, näen sen nyt sinä, mitä se on kuin onkin pohjimmaltaan: lampaan taljaan verhotun pedon itsepuolustuksena, naamioituna imperialismina, jonka täytyy olla minusta, pienen kansan jäsenestä, yhtä kaukana kuin itä on lännestä. Minä ymmärrän nyt, mikä vei sinut aikoinaan taistelujen tielle ja miksi sana isänmaa kykeni antamaan sinulle pontta taistelussasi. Se sana on nyt tullut eläväksi minullekin ja minäkin tahdon täst'edes taistella ja tehdä työtä se ylimpänä johtotähtenäni. Paljon on vielä sellaista, jota en ymmärrä, vaistoan vain, mutta olenhan minä aikaisemmin ollut valmis taisteluun ymmärtämättä kaikkea. Ota minut joukkoihisi; minä takaan, että sinä et ole sitä tekoa katuva.

Jälleen on hiljaista pienessä huoneessa. Puhelin vain soi, ja lyhyet, sotilaalliset sanat vaihtuvat. Viimein nousee asetakkimies paikaltaan ja ojentaa käden veljellensä.

— Se, mitä minulta pyydät, ei ole mahdollista, sanoo hän. Mutta minä olen varma siitä,

että sinullakin vielä on paikkasi riveissä, jos rauhan tie on meiltä katkaistu. Ja minä olen sinulle kiitollinen siitä, että sinä olet tullut ja ottanut liian painon minun hartioiltani. Vuosiin en ole tuntenut oloani näin keveäksi ja vapaaksi. Sanon sinulle vielä: sinun aikasi on tuleva.

Käsi tarttui käteen ja miehenkyynel kimalsi kummankin katseessa. Yöllinen vieras nyökäytti hymyillen päätänsä ja lähti sitten katsottuaan pitkään ja kauniisti veljeänsä. Hänellä oli pitkä taival edessänsä, mutta se ei näyttänyt häntä hivenen vertaakaan murehduttavan.

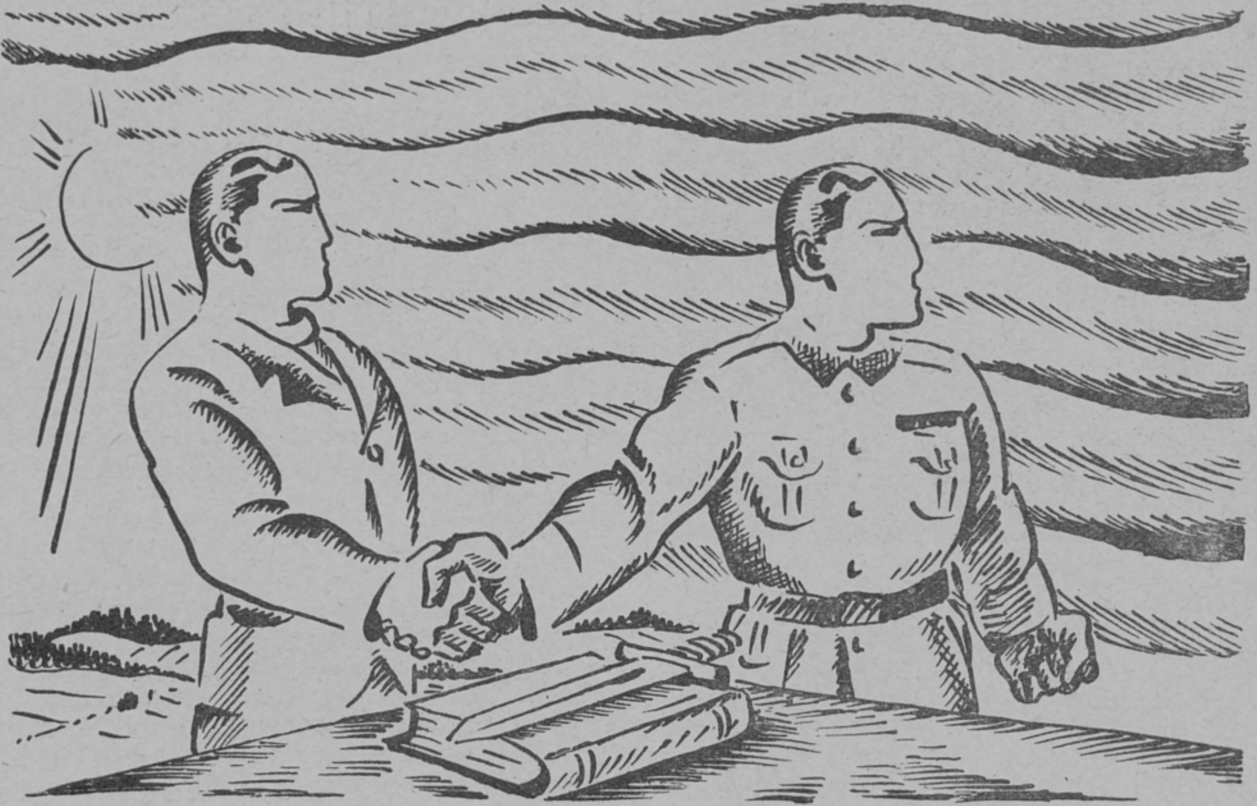

Jouluna 1939

Nyt on Joulu ja tähdet kimmeltää
yllä kaukaisen Pohjolan maan.
Lumiaavat valkeat, hohtava jää
siellä jossakin, kaukainen matkan pää
saavat voimamme kokonaan.

Kotikonnut sai jäädä paikoilleen.
Meidät vartiokäsky vie,
metsäkämppään, majaan havuiseen,
toiset äärelle Jäämeren hyytävän veen,
se on yhteinen kohtalotie.

Missä kylmimmät vihurit ylitse käy
takaa tunturimaiseman.
Eikä auringonvaloa viikkoihin näy,
sinne rohkeat miehet ennättäy,
luo kaukaisen Pohjolan.

Siellä varmoina vartiopaikoillaan
he seisovat sittenkin,
sillä jokainen tietää, rakkaitaan
taas ympäröi Joulu rauhallaan.
Juhla, päivistä ihmeellisin.

Kun jo ehtoo on peittänyt maiseman,
yö rajalla hiljenee.
Joka mies nyt siunaa rakkaimman
kotiseutunsa, huomaan korkeimman
joka kansoja hallitsee.

Nyt on Joulu ja tähdet kimmeltää
yllä kaukaisen Pohjolan maan.
Lumiaavat valkeat, hohtava jää,
siellä jossakin, kaukainen matkan pää
saavat voimamme kokonaan.

EINARI VUORELA:

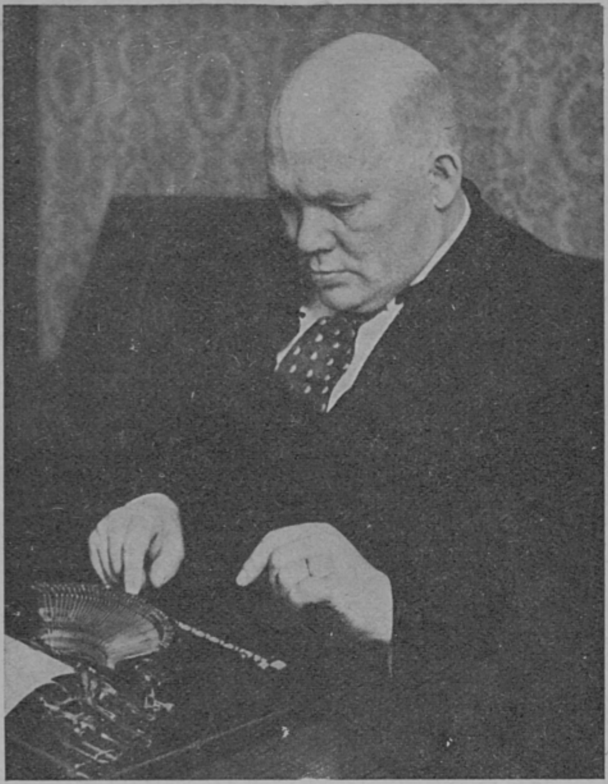

Sully Prudhommesta F. E. Sillanpäähän

Kahdennenkymmenennen vuosisadan "kuolemattomien" paraati.

Kirjoittanut toimittaja Uuno Talvio.

Marraskuun kymmenentenä päivänä yhdeksäntoistasataakolmekymmentäyhdeksän Ruotsin Akatemia näki hyväksi ensi kerran Nobel-palkinnolla kutsua suomalaisen miehen siihen kirjalliseen hierarkiaan, joka ankarin arvojärjestyksin erottaa "kuolemattomat" kaikista kirjallisuuden oppipojista ja kisälleistä. Kun meidän Frans Eemeli Sillanpää näin korotettiin "kuolemattomien" joukkoon, ja yleisradiot ja sanomalehdet saman vuorokauden kuluessa kuljettivat hänen nimensä kaikkeen maailmaan, niin oli tämä myös maallemme, kansallemme ja sen kulttuurille ylen suuri kunnia, sillä nyt sivistyksemme kerta kaikkiaan ja lopullisesti oli havaittu arvolliseksi skandinaavisen ja germaanisen, romaanisen ja anglosaksilaisen rinnalle ihmiskunnan kulttuuriperheessä. Tosin on kuultu sanottavan, ettei Ruotsin Akatemia muka kelpaa määräämään sivistyksen arvosijoista, ei kansallisten kulttuurien, saatikka ihmiskunnan kokonaisuudessaan, ja ettei kuolemattomuuden tie muka kulje sen kautta. Näillä epäilijöillä oli Suomen kansan tuhatvuotisessa aineellisessa ja henkenviljelyksessä vahva perustus väitteelleen niin kauan kuin suopea aurinko ei vielä luonut Tukholmasta loistettaan tänne Itämaahan, mutta kun tämä planetaarinen ihme, lännestä nouseva aurinko, vihdoin tapahtui a.D. yhdeksäntoistasataakolmeyhdeksän, niin voivat epäilijät vaieta: Ruotsin Akatemia on tasapuolinen, oikeudenmukainen ja viisas.

Tosiasia näet on, että kirjallisuuden Nobel-palkinnon jako on aniharvoin herättänyt vastaväitteitä, joskus jonkin verran keskustelua, enemmänkin ehkä joskus oudoksumista siitä syystä, että Akatemia oli vetänyt esille suurelle lukijakunnalle tuntemattoman nimen, kuten Rabindranath Tagoren tai W. B. Yeatsin, mutta näiden runoilijatyö, joka vasta nyt tuli tunnetuksi, oli riittävä todistaja Akatemian puolesta. Joskus on sattunut, että "kuolemattomien" joukkoon epäilemättä ansioitunut kuoli, ennenkuin Akatemia ennätti apuun. Nobel-palkinnon saaneiden alkupäässä on Björnstjerne Björnsonin nimi, mutta sieltä puuttuu Henrik Ibsen. Akatemia ei ennättänyt pelastaa häntä valittujen joukkoon, mutta Ibsen on kuitenkin yleisinhimillisessä katsannossa paljon suurempi runoilija kuin hänen suuri norjalainen aikalaisensa. Ja Henrik Ibsen elää Akatemiasta huolimatta. Voidaan sanoa, että jos ja vaikka Ruotsin Akatemia on eräs tie kuolemattomuuteen, niin se ei ole ainoa. Klassillisen leimalla lyöty runous voi peittyä aikojen tomulla, mutta ikuisesti raikas on ainoastaan ihmissydämitse kulkeva runon virta.

* * *

Maailmankirjallisuutta voidaan sattuvasti verrata maisemaan tasankoineen ja ylämaineen, mistä kohoutuu kenties vuoriharjanteita ja muutamia korkeita huippuja. Maisema on vuoroin pilvessä, vuoroin auringossa. Tasangot edustavat kvalitatiivisesti kirjallisuuden tasaista keskimittaa, harjanteet kukoistusaikoja kansojen kirjallisuudessa ja huiput sen suuria henkiä. Niinkuin maisemassa, niin runoudessakin on valoja ja varjoja vaihdellen eri aikakausissa ja kirjailijayksilöissä.

Jos nyt sen opastuksen perusteella, minkä Ruotsin Akatemia on antanut, koetetaan tutustua kahdennenkymmenennen vuosisadan runouden maisemaan, joka tänä juhlavuotena Akatemian suoman tunnustuksen vuoksi voi erikoisesti viehättää meidän suomalaisten

mieltä ajankohtaisuudellaan, niin täytyy luonnollisesti varautua siihen, että maisemassa näkyvien huippujen takana on toisia, joita Akatemian silmä eikä meidänkään silmämme ole nähnyt, että siellä on vuorijättiläisiä, joitten rinteitä raikas, puhdas, kirkas elämänvirta syöksyy alamaita kohti. Niitä on, voidaan olla vakuuttuneita, että niitä on! Runouden ystävä voi iloita, että silmältä näkymättömissä kulkee vapaita vesiä, jotka kerran saattavat tuhotulvana puhdistaa ja uudistaa ihmissydämet ja aikakaudet.

Mutta toisaalta täytyy myöntää, että se korkeiden huippujen vuoriharjanne, joka ajallisesti ulottuu ensimmäisestä Nobel-palkinnon jaosta vuonna 1901 tähän vuoteen saakka, siis yhdeksänneljättä vuotta kestävä jakso, tarjoaa silmälle ja ajatukselle, älylle ja tunteelle paljon ylentävää ja kaunista. Vielä jatkaaksemme vertauskuvaa, siellä on muutamia hyvin korkeita huippuja, joilla auringon kulta kimmeltää, värikkäitä näkyjä, siellä on ikimikristalleja ja lunta, usmaa ja pilviä tai siellä on viheriöitseviä laveita vuoristonäkyjä, alavammilla rinteillä viljelyksiä ja kukkatarhoja. Kaikki tämä on runouden taikamaata: rikas, monimuotoinen, ihmeellinen. Kaari, jonka alkupäässä on ranskalainen Sully-Prudhomme ja loppupäässä suomalainen Sillanpää, rajoittaa itse asiassa koko runouden alaa. On merkillepantavaa, että suuri runous todellisuudessa kumoaa ja tekee tarpeettomaksi senkin viisaan ja opettavaisen säännöksen, mikä sisältyy Nobel-säätiön kirjallisuudenpalkinnon jakoa koskeviin sääntöihin: palkittavan kirjailijan tulee tuotannossaan ilmaista ihanteellisiä pyrkimyksiä. Tähän sisältyy jalo ihmisyys, vakava, rehti elämänkäsitys ja maailmankatsomus, siveellinen tahdonsuunta ja eetillinen henki. Tämä ohjelma on ulkopuolella kirjallisten suuntien, sillä on yhtä hyvin sovellutuksensa romanttisessa kuin realistisessa lajissa, ainoa raja on siinä, missä ihanteellisuus loppuu. Erityisen tärkeänä tällöin esittäytyy ihminen sekä hänen suhteensa elämään ja ympäristöön. Runouden suurimmat mestarit ovat suuria ihmiskuvaajia. Ihmisyksilö tuntevana, tahtovana, kärsivänä ja onnellisena on keskeisenä useimpien niitten kirjailijain tuotannossa, jotka seuraavassa esitellään.

* * *

Kun Nobel-palkinto ensi kerran vuonna 1901 jaettiin, vaali lankesi *A. Sully-Prudhommeen,* Ranskan lyriikan suureen kunniavanhukseen, jonka muotokaunis, surunvoittoinen, syvätunteinen lyyrillinen sato jo kauan sitten oli päätetty. Hän oli myös syvällinen ajattelija edustaen ihanteellisia elämänarvoja. Yhä vielä hänet luetaan Ranskan suurimpien lyyrikkojen joukkoon. Antaessaan ensimmäisen Nobel-palkinnon Ranskaan Ruotsin Akatemia ilmaisi kunnioituksensa yhdeksännentoista vuosisadan ranskalaista laulurunoutta kohtaan, joka niihin aikoihin ja vielä kauan jälkeenpäin herätti ihailua ja jätti syviä vaikutuksia Pohjolan lyriikkaan, myöhemmin suomalaiseenkin. Samalla Akatemia sinetöi ohjelmansa antaessaan palkinnon ihanteellista suuntaa noudattavalle, taiteellista muotoa tarkoin seuraavalle runoilijatyölle.

Seuraavan vuoden palkinto meni Saksaan, mutta ei runoilijalle eikä kertojalle, vaan historioitsijalle, "Rooman historian" nerokkaalle kirjoittajalle *Theodor Mommsenille,* joka hallitsi koko roomalaisen tiedon ja tutkimuksen alan. Tässäkin tapauksessa palkinto annettiin pitkästä inhimilliselle hengenkulttuurille arvokkaasta elämäntyöstä, ja siinä korostui eräs Akatemian johtavista periaatteista: totuudellisuuspyrkimyksen kunnioittaminen.

Suurella ilolla vastaanotettiin pohjoismaissa tieto, että vuoden 1903 palkinto oli annettu kuninkaalliselle norjalaiselle *Björnstjerne Björnsonille.* Pohjolan kirjallisuus oli kansainvälisellä julkisella tunnustuksella todettu eurooppalaisen vertaiseksi, ihmiskunnan omaisuudeksi. Syvällä inhimillisyydellään, totuudenrakkaudellaan, eheällä, kirkkaalla kauneudellaan, lämpimällä idealismillaan, elämänviisaudellaan ja isänmaanrakkaudellaan Björnson edusti korkealla taiteellisella tasolla olevissa kansankuvauksissaan, runoissaan ja näytelmissään parasta, mitä Euroopan kirjallisuus saattoi tarjota, tämän lisäksi hän oli kauttaaltaan kansallinen ja aitonorjalainen. Henrik Ibsenin rinnalla hän oli kirjallisuuden korkeita huippuja, mutta hän oli valoisampi ja lämpimämmin inhimillinen kuin Ibsen, joka sitävastoin oli liian paljon "kapinallinen" saadakseen Akatemian suosion.

Seuraavana vuonna palkinto jaettiin kahtia, ranskalaisen *Frédéric Mistralin* ja espanjalaisen *José Echegarayn* kesken. Molemmat olivat pohjoismaissa vähemmän tunnettuja, mutta suuria runoilijoita he ovat, Mistral provencelaisen kotiseutunsa nerokkaana kuvaajana ja Echegaray, tavattoman tuottelias näytelmäkirjailija, kuten monet espanjalaiset, vanhan espanjalaisen draaman suurien perinteiden elvyttäjänä.

Sitten kohdistui vaali jälleen nimeen, joka vähän aikaisemmin oli tullut yleisesti tunnetuksi Euroopassa, puolalaiseen *Henryk Sienkiewicziin,* jonka loisteliaat historialliset romaanit, varsinkin "Tulella ja miekalla" sekä "Quo vadis", kuvaus kristinuskon alkuajoilta, olivat kaikkialla saavuttaneet tavattoman kansansuosion ja ymmärrettävästi myös viehättävät Akatemian jäseniä eepillisen kertomataidon oivallisina näytteinä, samalla kun niissä puhui isänmaallinen, ihanteellinen henki.

Vuonna 1906 palkinnon sai kansalaistensa suuresti ihailema ja rakastama italialainen runoilija *Giosuè Carducci,* hengenvapauden julistaja, puhdasverinen lyyrikko, jonka runous kohoaa uljaaseen voimaan ja majesteetilliseen kauneuteen. Carducci on vuosisadanvaihteen suurimpia personallisuuksia ja ylevimpiä henkiä. Nobel-rahastosta voidaan aniharvoin palkita niin ikuisesti pätevää runoilijatyötä.

Sen jälkeen tuli Englannin vuoro saada tämä tunnustus ja luonnollista on, että arvolliseksi siihen katsottiin Imperiumin maineen ja Viktorian ajan loiston mahtipontinen julistaja *Rudyard Kipling.* Akatemian kumarrus Brittiläiselle valtakunnalle oli tosiaan onnistunut.

Sitten palkinto meni toistamiseen Saksaan, mutta tälläkään kertaa sitä ei saanut runoilija, vaan filosofinen kirjailija ja tiedemies *Rudolf Eucken,* realistiseen ja teknilliseen aikakauteen soveltuvan idealistisen filosofian periaatteiden selvittäjä. Hänen personallisuusfilosofiallaan on ollut syvä vaikutus vuosisatamme alun hengenelämään ja hänen filosofista kirjailijatyötänsä

on pidettävä arvokkaana. Meillä on varsinkin tunnettu hänen suomennettu teoksensa "Suurten ajattelijain elämänkatsomukset", joka aikanaan oli hyvin luettu kirja.

Vasta vuonna 1909 Ruotsi sai ensi kertaa itse iloita Nobel-palkinnosta; sen sai rajattoman kansansuosionsa, rikkaitten kertojanlahjojensa ja taiteellisia muotoja luovan kykynsä sekä romanttisen henkensä ja idealistisen ajatussuuntansa ansiosta täydellä oikeutuksella *Selma Lagerlöf*. Suomi iloitsi Skandinavian kanssa tästä vaalista.

Seraavana vuotena Saksa sai jo kolmannen kerran palkinnon, ja tällä kertaa Akatemian vaali vihdoin kohdistui saksalaisen kertomakirjallisuuden alalle, kun *Paul Heyse*, novellinkirjoituksen mestari, tuli palkituksi. Epäilemättä olisi ollut suurempia ja pätevämpiä runollisia kykyjä ja enemmän saksalaisia kuin tämä rodultaan puoleksi juutalainen, mutta Paul Heyse oli kuitenkin hallitseva hahmo ajankohdan kirjallisuudessa.

Sitten palkinto annettiin Belgian kirjallisuuden suurelle edustajalle *Maurice Maeterlinckille*, jonka symboliikkaan kallistuva tuotanto sisältää runsaan määrän mitä jaloimpia runollisia arvoja, viisaita ajatuksia ja huomioita ihmisestä, elämästä ja luonnosta, sekä ylevää kauneutta. Se on kauttaaltaan jalon inhimillisyyden ja ihanteellisuuden läpitunkemaa runoutta. Akatemian vaali oli täysin perusteltu.

Huomiota herätti, kun Saksa jälleen seuraavana vuonna sai palkinnon. Akatemiaa moitittiin yksipuolisesta suuntautumisesta Saksaan. *Gerhart Hauptmann*, jolle palkinto nyt annettiin, oli kuitenkin aikakauden suurimpia draamakirjailijoita, joka ensin naturalistisen, sitten romanttisen näytelmän alalla on luonut eräitä Saksan uudemman näytelmäkirjallisuuden kaikkein merkittävimpiä teoksia; ihmiskuvauksessaan hän on tinkimättömän rehellinen ja aito, ja häntä johtaa ihanteellinen pyrkimys totuudellisuuteen, onneen ja elämänkauneuteen. Hauptmannin näytelmä elää, se puhuu ajatonta kieltä.

Vuosi 1913 toi eurooppalaiseen tietoisuuteen siihen saakka aivan tuntemattoman tekijän nimen, intialaisen *Rabindranath Tagoren*. Ruotsin Akatemia ei ollut erehtynyt. Kun Tagorea sen jälkeen tehtiin tunnetuksi meidänkin maanosassamme, hän sai kaikkialla ystäviä, hänen ihana runollisuutensa, herkkä tunteensa, syvällinen ihmistuntemuksensa ja rikas mielikuvituksensa sekä ajatuksien viisaus puhui myös eurooppalaiselle psykelle täysin ymmärrettävää kieltä. Tagoren runous on ihmiskunnan omaa. Hän on kahdennenkymmenennen vuosisadan kirjallisuuden korkeimpia huippuja.

Maailmansodan vuosi 1914 järkytti myös uskoa niihin yleisinhimillisiin arvoihin, joihin kirjallisuuden Nobel-palkintojen jakaminen perustui, eikä palkintoa sinä vuonna jaettukaan. Kun sitten seuraavana vuonna jako kuitenkin toimitettiin, niin palkinto annettiin ranskalaiselle *Romain Rollandille* luultavasti lähinnä siitä syystä, että hän maailmansodan alkaessa oli vastoin oman maansakin sotakiihkoilijoita voimakkaasti puolustanut ihmiskunnan altruistisia ja eetillisiä arvoja koettaen julkisesti vedota Ranskan ja Saksan kansaan ja sotilaihin. Arvokkaassa kirjallisessa tuotannossaan Rolland on esiintynyt saman epäitsekkään elämänkäsityksen julistajana, ja hänen "Jean Christophensa", jota on luettu ja ihailtu kaikkialla maailmassa, on laajuudestaan huolimatta ihanteellisen, mutta kuitenkin elävän ihmiskuvauksen alalla vuosisatamme viehättävimpiä kirjoja.

Kahtena seuraavana sotavuotena keskenään sodassa olevat valtiot jäivät palkinnonjaosta syrjään, vuonna 1916 palkinto annettiin ruotsalaiselle *Werner von Heidenstamille* ja vuonna 1917 se jaettiin tanskalaisten *K. Gjellerupin* sekä *Henrik Pontoppidanin* kesken. Lankesi itsestään, että kun Ruotsin osaksi tämä kunnia jälleen oli tuleva, sen tuli kohdistua Ruotsin uljaiden muistojen loisteliaaseen kuvaajaan ja suureen runoilijaan, "Karoliinien" kirjoittajaan. Hänen tuotannossaan puhui kohottavasti isänmaallisuuden henki, jota sodan päivinä tarvittiin, jos se välillä olikin unohtunut. Myös Suomessa Heidenstamin valinta herätti mieltymystä. Tanskan etevin lyyrikko Holger Drachmann oli ennättänyt kuolla, ennenkuin Ruotsin Akatemian kunnianosoitus kohdistui Tanskaan, mutta sekä Gjellerup että Pondoppidan edustavat hyvin Tanskan kiertomakirjallisuuden arvokkaita puolia, edellinen ylevää ihanteellisuutta ja Ponpoppidan aitoa tanskalaista kansankuvausta. — Maailmansodan viimeinen vuosi jäi ilman palkintoa.

Vuonna 1919 Akatemia jälleen kiinnitti huomiota laajemmalle yleisölle tuntemattomana pysyneeseen suureen runoilijaan, sveitsiläiseen *Carl Spitteleriin*, jonka mahtavat eepokset, muun muassa "Olympon kevät", ovat värikkäässä kauneudessaan, ihmeteltävän monimuotoisessa mielikuvitusrikkaudessaan ja syvällisessä aatteellisuudessaan vuosisatamme arvokkaimpia runoilijatekoja. Niissä soi ikuisuuden sävel, ja ne herättävät luottamusta aikamme kykyyn viedä kauneuden ikiaarteita eteenpäin tuleville sukupolville.

Seuraavana vuonna oli jälleen palkittavana norjalainen, *Knut Hamsun*. Tämä "Paanin" ja "Victorian" kertoja, suurilahjainen mestari, avarasydäminen ihminen, mielikuvitusrikas, syvästi runollinen, aatteellinen henki kohotettiin itseoikeutetusti kuolemattomien kirjailijain joukkoon. Meilläkin, missä Hamsunilla on paljon ihailijoita, valinta herätti tyytyväisyytta.

Vuonna 1921 ranskalainen mestari *Anatole France* sai saman kunnianosoituksen. Hänen kärkevä satiirinsa ja henkevä älynsä ei tosin aina ole suinkaan yksinomaan viehättänyt akateemikkoja, mutta hänen henkensä on hallinnut kokonaista sukupolvea ja tyylin taitajana hän on vuosisatamme suurimpia. Hänen asemansa aikakauden ranskalaisen psyken edustajana lienee vaikuttanut, että Akatemian täytyi "laakeroida" hänet, vaikka hän ei täyttänytkään säätiön säännöissä olevaa ehtoa ihanteellisten elämänarvojen esilletuomisesta. Akatemioissakin täytyy mukautua!

Kolmena seuraavana vuotena Akatemian valinta jälleen kohdistui vähemmän tunnettuihin kirjailijoihin: *Jacinto Benevente* Espanjasta, *W. B. Yeats* Irlannista ja *Wladislaw Reymont* Puolasta. Ensinmainittu, lahjoiltaan suurempi ja alkuperäiseltä runolliselta luomisvoimaltaan väkevämpi kuin hänen niinikään Nobel-palkinnon saanut kansalaisensa Echegaray, on uudistanut vanhan espanjalaisen veijarinäytelmän nykyaikaiseen henkeen ja näillä näytelmillään saanut suosiota kaikkialla, missä niitä on esitetty. Ne ilmaisevat näytelmänrakenteen etevää hallitsemiskykyä sekä aatteellista syvyyttä.

W. B. Yeats on sielukas, romanttisvireinen runoilija, aito runollinen kyky, jonka tuotannossa on mystillisiä aineksia. Hän ilmaisee puhtaasti irlantilaista sävyä, ja Ruotsin Akatemia lienee tunnustuksellaan tahtonut ilmaista antavansa arvoa yhtä paljon tälle kansallisen ihanteellisuuden pyrkimykselle kuin hänen runojensa ja näytelmiensä pelkästään runollisille kauneuksille. Puolalainen Reymont, joka on muun muassa kuvannut juutalaisten tuhoisia jälkiä Puolan teollisuuskeskuksissa, on saanut palkintonsa nimenomaan suuresta talonpoikaiseepoksestaan "Talonpojat". Sen leveänä, tasaisena kulkeva eepillinen kerronta sisältää paljon runollista kauneutta ja terävää huomiointikykyä. Kaikki nämä kolme tekijää edustavat kukin alallaan kansansa pätevintä henkistä satoa.

Vuonna 1925 sai vihdoin myös *Bernard Shaw* Nobelpalkintonsa. Shawin äly oli jo kauan aikaa räiskähdellyt englantilaisessa hengenmaailmassa ja vaikka hänkin rikkoi akateemisia sovinnaisuuden lakeja, ei häntä käynyt syrjäyttäminen. Akatemia antoi täten kiitettävästi tunnustuksensa valveutuneen hengen vapaudelle.

Seuraavana vuotena Akatemia johdatti maailmankirjallisuuteen italialaisen kirjailijattaren *Grazia Deleddan*, joka sydämellisesti, suurella runollisuudella, herkällä luonnontajulla ja inhimillisellä myötäeläytymisellä on romaaneissaan kuvannut kotiseutuaan, Sardiniaa. Ylevä ihanteellisuus kannattaa hänen kirjailijatoimintaansa.

Jälleen vuonna 1927 Akatemia syrjäytti kaunokirjallisuuden antaen palkinnon ranskalaiselle filosofille *Henry Bergsonille*. Täten sai tunnustuksen elämäntyö, jonka merkitys eräiden vasiten modernien elämänilmiöiden selvityksessä on ollut erittäin arvokas. Bergsonin idealistisella filosofialla, joka korosti älyn, sisäisen näkemyksen eli intuition ja elämäntarmon, "élan vital", merkitystä, on ollut huomattava vaikutus eurooppalaiseen hengenelämään parina viime vuosikymmenenä. Hänen filosofinen esityksensä on tyylikaunista, henkevää ja kirkasta, aito runollistakin.

Seuraavana vuonna sai norjalainen *Sigrid Undset* Nobel-palkinnollaan hyvin ansaitsemansa maailmanmaineen. Hänen tahdonsuuntansa on voimakkaasti eetillinen, hän ilmaisee romaaneissaan eteviä kertojalahjoja, mielikuvitusrikkautta, inhimillisten sielunliikkeiden syvällistä ymmärtämystä, mikä kaikki oikeuttaa sijoittamaan hänet ajankohdan skandinaavisen kirjallisuuden kaikkein ensimmäisten mestarien joukkoon. Norjan kirjallisuuden elinvoima on ihmeellisen kestävä.

Tämän jälkeen Nobel-palkinto meni jo viidennen ja toistaiseksi viimeisen kerran Saksaan, joka nyt on kieltänyt kansalaisiaan vastaanottamasta näitä palkintoja. Sen sai *Thomas Mann*, suuren "Buddenbrookit"-romaanin kirjoittaja, joka tuotannossaan hyvin edustaa hautaanmennyttä rappeutumisajan Saksaa. Ruotsin Akatemia on tietenkin nähnyt ainoastaan sen kirjalliset ansiot unohtaen sen eetillisesti ja siveellisesti kestämättömän pohjan ja palkinnut sen.

Ainoastaan kerran aikaisemmin oli Nobel-palkinto mennyt yli valtamerien, Tagorelle, vuonna 1930 tämä tapahtui toistamiseen, kun *Sinclair Lewis* Yhdysvalloista sen sai. Hän on tuottelias kirjailija, joka totuudellisesti ja terävällä huomiokyvyllä on kuvannut amerikkalaisia yhteiskuntapiirejä. Kyseenalaiseksi jää, onko hän sellainen runollinen voima, joka olisi kuolemattomien joukkoon ollut korotettava.

Erik Axel Karlfeldt, Ruotsin suurin lyyrikko Frödingin jälkeen, sai Nobel-palkinnon 1931, kuoltuaan. Hän olisi pysynyt kuolemattomana ilman palkintoakin, sillä hänen Fridolinin laulunsa ja muut runonsa ovat jalointa ja kirkkainta, mitä ruotsin kielellä on kirjoitettu. Kotiseudun, sen ihmisten ja luonnon kuvaajana hän ilmaisi elävää harrastusta ja lämmintä myötätunnetta, hän korosti sen perinnäisiä kansallisia arvoja ja kansan kristillistä uskoa; korkea ihanteellisuus kannatti hänen koko tuotantoaan. Hänen runojensa muotokauneus on täydellinen. E. A. Karlfeldtilla, joka melkein alusta alkaen oli ollut Ruotsin Akatemian jäsen, on epäilemättä suuret ansiot kirjallisuuspalkintojen jaossa yleensä merkillepantavan hyvän kirjallisen maun ja aistin korostamisessa ja kirjallisen ihanteen korkealle arvioimisessa.

Vuonna 1932 palkinto annettiin jälleen Englantiin, jossa *John Galsworthy*, Forsytein tarinan hienostunut kertoja, hyvin ymmärrettävästi oli katsottava sen arvoiseksi. Hän liikkuu yhteiskunnan korkeammissa piireissä, joiden vikoja hän paljastaa hienolla ironialla, hän on siis idealisti ja samalla suuri taiteilija. Galsworthy on Englannin johtavia kirjailijoita, hänen teoksensa ovat mieluisaa kansanlukemista. Muutamia vuosia aikaisemmin oli toinen huomattava englantilainen kertoja, Thomas Hardy, mennyt hautaan, ennenkuin ennätti saada kansainvälisen kunnianosoituksen; nyt Akatemia korjasi laiminlyöntinsä.

Palkinnonsaajien luettelossa kohtaamme sitten venäläisen; Venäjän kirjallisuus ei aikaisemmin eikä tietysti myöskään vallankumouksen jälkeen löytänyt suosiota Akatemiassa. Nyt vihdoin palkinnon saanut *Ivan Bunin* on emigrantti. Hän on herkkä luonnontunteiden lyyrikko, joka kuitenkin kertojana Kuprinin ja Gorjkin tapaan on suorittanut merkittävimmän osan runoilijatyöstään jatkaen ohi bolshevismin ajan vanhaa perinnäistä venäläistä romaanitaidetta.

Kahden seuraavan vuoden palkinnot menivät molemmat modernin näytelmän etevimmille edustajille, toinen *Luigi Pirandellolle* Italiaan ja toinen amerikkalaiselle *Eugene O'Neillille*. Molempien näytelmät ovat yli maailman herättäneet huomiota uudenlaisella draamallisella tehollaan, molemmat käsittelevät vaikeita ongelmia nerokkaan älyn säkenöivällä tulkinnalla, edellinen filosofialla, joka syrjäyttää kaiken tavanomaisen järjellisyyden ja illusionit todellisuudesta, ja jälkimmäinen psykoanalyyttisen tieteen valossa. Akatemia on palkinnut kaksi nykyajan kiistämättä voimakkainta ja nerokkainta dramaatikkoa, arvosteltakoon muutoin miten tahansa heidän näytelmiensä pätevyyttä.

Vuonna 1937 kruunattiin kuolemattomiksi ranskalainen *R. M. du Gard* ja 1938 amerikkalainen naiskirjailija *Pearl Buck*, molemmat taitavia kertojia. Du Gard on suuressa eepillisessä romaanisarjassaan kuvannut eurooppalaisen psyken kehitystä viimeksi kuluneina vuosikymmeninä, siinä on paikotellen paljon runollista kauneutta, paikotellen siveellisesti epäilyttäviä episodeja ja siinä tulee näkyviin kirjailijan henkinen vasemmistolaisuus, mutta idealistista tendenssiä siltä ei voi kieltää.

Pearl Buck jälleen on aikamme suosituimpia romaaninkirjoittajia. Hän tuskin on suuri kirjailija, mutta hänen jalo, kaunis ihanteellisuutensa on arvokasta.

Tähän seuraan on siis ensimmäisenä suomalaisena tänä vuonna kutsuttu *F. E. Sillanpää*. Hän edustaa Nobel-palkinnon saajien joukossa idealistisen kansankuvauksen linjaa kertomakirjallisuudessa ja voidaan rinnastaa esimerkiksi Pontoppidaniin ja Hamsuniin. Monien muiden palkinnonsaajien joukossa Sillanpää hyvin puoltaa asemaansa. Hän on taitava tyylin mestari, terävä luonnonilmiöiden havaitsija ja ihmistuntija. Paras osa hänen tuotannostaan sisältää paljon herkkää runollisuutta ja se ilmaisee ihanteellista ihmissyyspyrkimystä.

* * *

Jos tämän läpileikkauksen jälkeen haluaa laatia yhteenvedon, niin toteaa ensinnäkin, että Ruotsin Akatemia on yleensä epäakateemisella valppaudella seurannut ajan virtauksia ja ylläpitänyt kosketusta ajan nopeasti sykkivään hermoon, sulkeutumatta ylhäiseen eristäytyneisyyteen ja merkitsemättä klassillisen nimilipulla semmoista, minkä paikka jo kulumassa olevana hetkenä olisi oleva kirjallisuudenhistorian tomussa, mikä vaara akateemisessa arvioinnissa voi olla tarjolla. Akatemia on edustanut kahdennellakymmenennellä vuosisadalla liikkeellä olleita liberalistisia ja humanistisia ihanteita ja siitä johtuu näennäinen ristiriita, mkä väliin näyttää vallitsevan sen kannanottojen ja sen sääntöihin sisältyvän ylevän ihanteellisuusvaatimuksen kesken. Tuskin voi kieltää että joskus on valtiollinenkin tekijä ainakin aatteellisessa mielessä ollut ratkaisuun vaikuttamassa. Ilmeistä on, että kaikella, mitä Akatemia Nobelin kirjallisuuspalkintoa jakaessaan on päättänyt, ei ole pysyväisyyttä. Jalo pyrkimys on kuitenkin sitä johtanut ja se on kaikissa tapauksissa antanut viitteitä, mikä vuosisatamme kirjallisuudessa on kestävää. Mitä on tehty, voidaan aina tehdä toisin, mutta ei ole sanottu, että sitä voidaan tehdä paremmin.

Loppujen lopuksi: ihmistuomio kokonaisuudessaan saattaa kumoutua, ainoastaan kauneus, totuus ja siveys elää niin kauan kuin ihmisiä tällä pallollamme on, jotka tuntevat ja tahtovat, kärsivät ja rakastavat, ja runous, joka niistä pitää kiinni, ainoastaan on elinvoimainen ja pätevä.

SUOMEN TIVOLI

YLEISSUOMALAINEN HUVILIIKE

Järjestää tivoleita yhteistoiminnassa

maatalousnäyttelyiden

y.m. juhlien juhlatoimikuntien kanssa.

Täysin Suomalainen, vanhin ja suurin tivoliliike maassamme.

S U O M E N T I V O L I

(Omist. J. S A R I O L A)

Konttori: KERAVA, puh. 113.

Elämän laulu

*Kaaoksessa kaikkivalta yksin vaeltaa —
asunnostaan, jalan alta, tuli leimuaa,
sinkoo tähdet avaruuteen, kaartuu tähtivyö,
Luotujansa ikuisuuteen kutsuu luojan työ.*

*Umput nousee nuojuvaiset, rehsyy korpisuo,
Virkoo eloon kimalaiset, taikajuomaa juo.
Leivo, vanki taivaan sinen, pilviin kohoaa —
Laulu hurjan riemullinen ilmaan kajahtaa —*

*Taivahalla haukka liitää, elon pirta lyö —
kaikki hyörii, aika kiitää — lyhyt kesäyö!
Kaikki hiljaiseks' on käynyt, ilma, metsä, maa,
pilvenhattaraa ei näy — nyt kuumuus
uuvuttaa.*

*Kultaisina läikkyy laihot täysin tähkäpäin,
mielen täyttää kummat kaihot: elon viljan näin
kypsymässä mykin huulin, silmin itkevin,
tuleentuvan tuskan tuulin — kivuin kirpehin —*

*Koleassa aamunkoissa kauraa huurtaa maan,
usva leijuu korpisoissa, kuolee kukat haan.
Ei soi laulu raskaan rinnan, helky synkkä yö,
alla ruskettuneen rinnan mustat laineet lyö.*

*Korjattu on kultajyvät, sato mustan maan,
aura viiltää vaot syvät peltoon uinuvaan.
Sydäntäsi viiltää julma käsi kohtalon,
surun kukka verestäsi nousee tuoksuton.*

*Loistaa tähdet talviyössä, kulkuset vain soi,
sammuu valot tähtivyössä, kuultaa aamunkoi.
Koivut hohtaa hopeoissa huurrekristallein,
hanget säihkyy aamunkoissa kirkkain
kimaltein.*

Eero Lyyvuo.

Jo 80 vuoden aikana on

Tammisaaren Olut ja Portteri-tehdas

valmistanut yli koko maan tunnettua

Portteria ("Brown Stout") ja olutta,

jotka tunnetaan nimellä

"TAMMISAAREN KAKSOSET"

KAHVILA-RUOKALA
POHJAN KARHU
OULU, Asemak. 31 - Puh. 2042
Tunnettu maukkaasta ruuasta ja kahvista. — Tilaukset toimitetaan nopeasti ja huolella.

RAVINTOLA
LAKEUDEN KARHU
IKL:N RAVINTOLA
Aamiaisia, päivällisiä, annoksia, sekä hyvää I K L:n kahvia.

Varatuomari Allan Larvia
LAHTI, Hämeenkatu 21. Puh. 2162—2236.

Varatuomari Aarne Morja
PIEKSÄMÄKI. Puh. 76. Toim. avoinna 10—16.

Laukaan Säästöpankki
Avoinna 10—14.00.
(Konttorit Laukaan kirkolla ja Lievestuoreella.)

Janakkalan Meijeri
TURENKI.

Leppämäen Veljesten Saha Oy.
KYRÖ as. — Puh. Kyrö 52.

Outiskosken Saha- ja Mylly
UURAINEN. — Om.: VILJO SILVAST.

Meijerhovin kartano
PIEKSÄMÄKI.
MYY: maito-, metsä- ja maataloustuotteita.

Eläinlääkäri P. Ryynänen
HYVINKÄÄ. — Puh. 161.

Kouvolan Sanomat
KOUVOLA.

Oy. Karjakeskus
KOUVOLA.

Lapinlahden Kirjakauppa
Lapinlahdenkatu 1. B. — Puh. 37 478.

Eläinlääket. tri D. Porio
KOUVOLA.

Surkealan tila
KETTUTARHA. — TURVEPEHKUTEHDAS.
Vihti. Selki, puh. Selki 18.

Vehkalahden Säästöpankki
HAMINA.

Varatuomari Heikki Borenius
HELSINKI

Pohj. Karjalan Kemikalikeskus Oy.
JOENSUU.

Kultasepänliike Ossian Hopea
Porvoo.

Matoniemen Täysihoitola
Lammi.

Lammin Osuusmeijeri
Lammi.

Varat. Aarne Anerion
ASIANAJOTOIMISTO.
Puh. 33 933, 33 621.

Oy. P. Vetuschenko
HAMINA

Kukkakauppa "Calla" Oy. Ab.
HELSINKI, Mikonk. 13. — Puh. 38 066.

Kunnanlääkäri E. Linnoinen
KAUSALA. — Puh. 22.

Tuomari Leo Saarinen
PIEKSÄMÄKI.

Mikko Kaloisen Höyrysahat
HAUHOLLA ja TUULOKSESSA.
Puutavaravarasto ja Höyläämö *Hämeenlinnassa.*

Valokuvaaja Jussi Kangas
HELSINKI, Vironkatu 8 C. Puh. 30 130.

Kotkan Suomalainen Säästöpankki
KOTKA.

Ei minulla ole varaa

täytyy monen raskain mielin huoata, kun mieli tekisi toisten seuraan, joilla on.

Sillä, joka säästää saadessaan, on tarvitessaan.

Suuretkin toiveesi voit toteuttaa, jos osaa säästää.

HELSINGIN
Suomalainen Säästöpankki
Kluuvikatu 8 — Turuntie 19
Tapanila, Koulutie 21

Ajanmukainen, hyvin lajiteltu kangas- ja leninkiliike.

Ompelutarpeiden liike
Omist: A. HURSKAINEN.
OULU, puhelin 2471

Lahjan **joka ilahduttaa jokaista perheenemäntää**

saatte Emali Oy:n emalisista keittiö- ja talousastioista. Ne ovat käytännöllisiä, kestäviä ja hygienisiä, säästävät työtä ja ovat huokeita.

EMALI OY Helsinki

"Hieno mies kuten arvelinkin — takissa on TIKLAS-merkki"

Kysykää heiltä, joilla on

Tiklas PUKU!

TIKLAS-pukimia myyvät useimmat hyvät pukuliikkeet kautta maan. **TIKLAS-pukimot:** Helsinki, E. Esplanaadi 18 ja Siltasaarenk. 4; Tampere, Keskustori 1; Turku, Kauppiask 5.

MITTAVAT MIEHET:
Huomatkaa puku- ja päällystakkimallimme "T" ja "U", jotka ovat tarkoitetut Teille!

LASSILA & TIKANOJA O. Y.
Puku- ja Paitatehdas. Vaasa.

Tuleeko lapsenne jo toimeen ilman Teitä?

Ellei — tarvitsette lapsenne suojaksi itse henkivakuutuksen

KESKINÄINEN HENKIVAKUUTUSYHTIÖ

POHJA

Ei mikään

JOULULAHJA

ole tervetulleempi kuin *Elektrolux'in* hiljaa käyvä pölyimuri mallia Z. 30.

Pyytäkää esitystä

OY. ELEKTROLUX AB.

Helsinki. Keskusk. 7. Puhelin vaihde 20 438

Kuortaneen Säästöpankki

KUORTANE.

*

Avoinna 10—10 joka arkipäivä.

AARO SALMINEN, Lihakauppa,

Hämeentie 1.
Puh. 71 664.

MYY VÄHITTÄIN JA TUKUTTAIN LIHAA YM. EDULLINEN OSTOPAIKKA RAVINTOLOILLE

Suositellaan!

Katisten Kukkakauppa

I. Reinola

I. Reinolan

KUKKAKAUPPA

HÄMEENLINNA.

*

Suorittaa ensiluokan sitomatöitä.

E. ERIKSSON

Omist. AVALL.

Kauppahalli N:o 33, ja 45.
Puh. 26 479 ja 73 068.

VANHIN KALAKAUPPA perustettu 1880.

Suositellaan!

Karinaisten Säästöpankki

Avoinna joka päivä klo 10—14.

SUOMEN SUURIN KUVALAATTALAITOS

KUVATEOLLISUUS OY

Helsinki, Lönnrotinkatu 4.
Puhelimet 20 081 ja 21 725

A. KOLLANUS

Kalja- ja Kivennäisvesitehdas

Käyttäkää hyviksi tunnettuja tuotteitamme.

Puhelin 71 524.

Kaljaa, Mehuja, Virvoitusjuomia

VALLILAN KALJATEHDAS

Puh. 71011, 72340.

Lammin Suojeluskunnan Elokuvat

Näytännöt: Torstaina ja sunnuntaina

Lahden Rautateollisuus Oy.

KONEPAJA, VALIMO, TAKOMO,

NIKLAAMO ja VAAKATEHDAS.

LAHTI. Puhelin vaihde 831.

KAIKKI

KIRJAPAINOTYÖNNE VALMISTAA KUNNOLLISESTI JA KOHTUUSHINNOILLA

Varsinais-Suomen Kirjapaino

TURKU, EERIKINK. 15. PUH. 357

Pyytäkää kustannusarvioita.

TILATKAA **"VARSINAIS-SUOMI"!**

Niinkuin on eroa miehellä ja miehellä . . .

Niin on eroa myöskin muissa asioissa. Ei sovi verrata valtameren kapteenia saaristolaivan kippariin. — Ja niin eroittuu muitten joukosta myöskin hyvä olut. Juokaa vain

LOIMAAN OLUTTA

Se on kotoisin Suomen viljavimmalta seudulta.
Sen täytyy siis olla hyvää ja voimakasta.

LOIMAAN OLUTTEHDAS OY

Myyntikonttoreita Helsingissä, Turussa, Salossa, Forssassa, Uudessakaupungissa, Raumalla, Vammalassa ja Lohjalla.

Helsinki 1939. Kirjapaino- ja Kustannus-Oy. Liike.

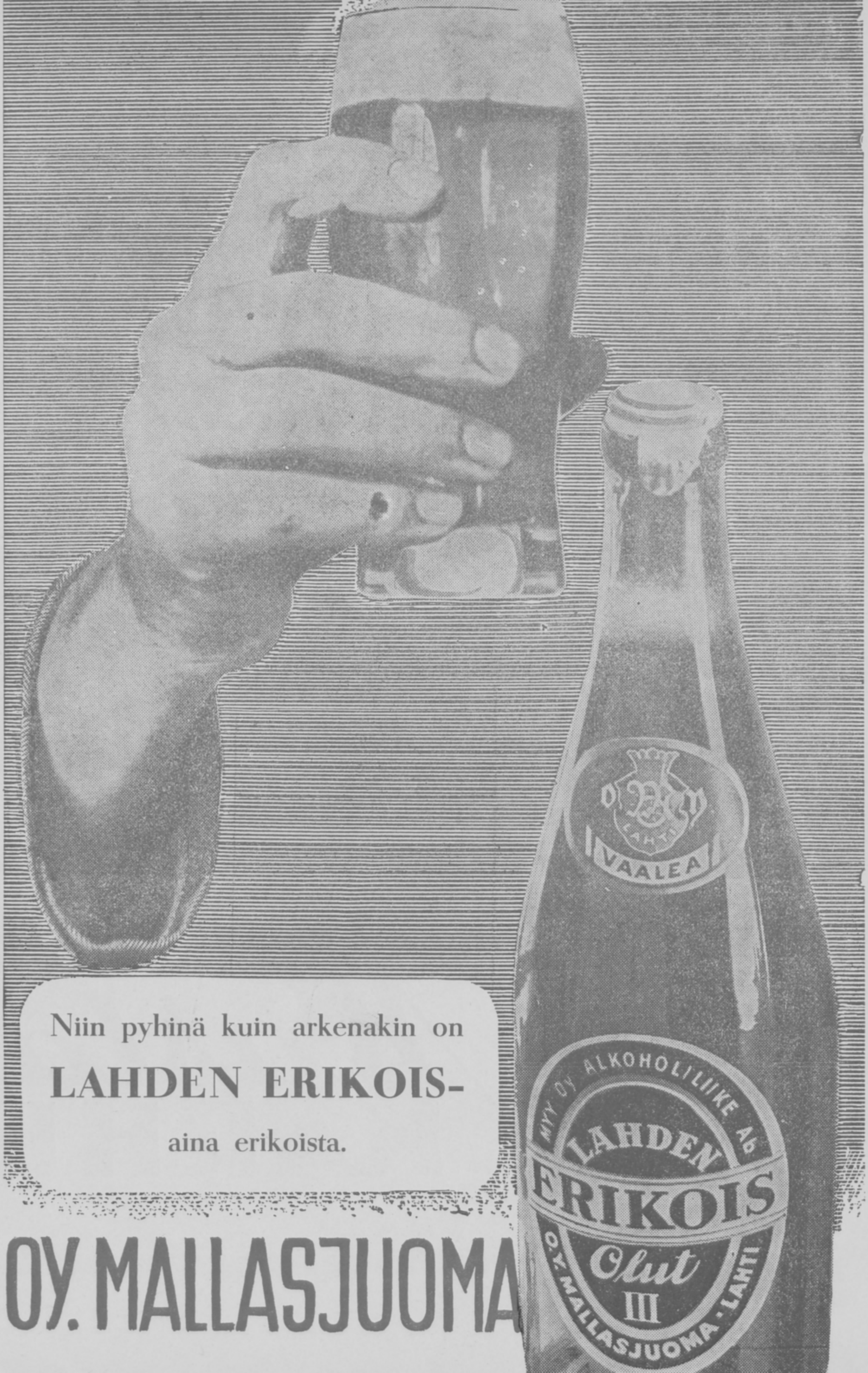

Niin pyhinä kuin arkenakin on

LAHDEN ERIKOIS-

aina erikoista.

OY. MALLASJUOMA

Musta
KARHU